

Jordbrukspolitik m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlas sammanlagt 35 motionsyrkanden om jordbruk och landsbygdens utveckling m.m. från den allmänna motionstiden 2010. Motionerna tar upp frågor som rör bl.a. Sveriges landsbygdsprogram, reformering av EU:s jordbrukspolitik, ekologisk odling och de areella näringarna.

Samtliga motionsyrkanden avstyrks. I betänkandet finns elva reservationer och tre särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning	5
Utskottets överväganden	7
Hållbart jordbruk	7
Småskalig livsmedelsproduktion m.m.	13
EU:s regelverk m.m.	16
Djuravel och växtförädling	22
Diversifierad verksamhet i de gröna näringarna m.m.	24
Mål för ekologisk produktion m.m.	29
Hästens roll i samhällsutvecklingen m.m.	34
Traditionell kunskap m.m.	38
Reservationer	41
1. Hållbart jordbruk, punkt 1 (S)	41
2. Hållbart jordbruk, punkt 1 (V)	42
3. Stadsjordbruk, punkt 2 (S, MP, V)	43
4. EU:s regelverk, punkt 4 (MP, V)	43
5. Stärkt konsumentskydd, punkt 5 (S, MP, V)	44
6. Djuravel och växtförädling, punkt 6 (MP)	44
7. Diversifierad verksamhet i de gröna näringarna m.m., punkt 7 (S)	46
8. Landskapsstrategier, punkt 9 (S)	47
9. Hästens roll i samhällsutvecklingen m.m., punkt 10 (MP)	47
10. Traditionell kunskap m.m., punkt 11 (S)	48
11. Traditionell kunskap m.m., punkt 11 (MP)	49
Särskilda yttranden	51
1. Särskilt yttrande (S)	51
2. Särskilt yttrande (MP)	53
3. Särskilt yttrande (V)	53
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	55
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2010	55

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Hållbart jordbruk

Riksdagen avslår motionerna 2010/11:U269 yrkandena 1 och 6, 2010/11:MJ246, 2010/11:MJ343, 2010/11:MJ392 yrkande 4 och 2010/11:MJ421 yrkande 10.

Reservation 1 (S)

Reservation 2 (V)

2. Stadsjordbruk

Riksdagen avslår motion 2010/11:T502 yrkande 13.

Reservation 3 (S, MP, V)

3. Småskalig livsmedelsproduktion m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2010/11:U269 yrkande 14, 2010/11:MJ227, 2010/11:MJ229, 2010/11:MJ272 yrkande 1 och 2010/11:MJ389.

4. EU:s regelverk

Riksdagen avslår motionerna 2010/11:So283 yrkande 20, 2010/11:MJ339 och 2010/11:MJ443.

Reservation 4 (MP, V)

5. Stärkt konsumentskydd

Riksdagen avslår motion 2010/11:U269 yrkande 5.

Reservation 5 (S, MP, V)

6. Djuravel och växtförädling

Riksdagen avslår motion 2010/11:MJ434 yrkandena 1 och 2.

Reservation 6 (MP)

7. Diversifierad verksamhet i de gröna näringarna m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2010/11:C311 yrkande 23, 2010/11:U269 yrkande 8, 2010/11:MJ361, 2010/11:MJ365 och 2010/11:MJ366.

Reservation 7 (S)

8. Mål för ekologisk produktion m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2010/11:MJ226 yrkande 1 och 2010/11:MJ367.

9. Landskapsstrategier

Riksdagen avslår motion 2010/11:MJ215.

Reservation 8 (S)

10. Hästens roll i samhällsutvecklingen m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2010/11:MJ216 yrkandena 3 och 4, 2010/11:MJ278 yrkandena 1, 5 och 8 samt 2010/11:MJ438.

Reservation 9 (MP)

11. Traditionell kunskap m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2010/11:MJ293 och 2010/11:MJ447.

Reservation 10 (S)

Reservation 11 (MP)

Stockholm den 31 mars 2011

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Matilda Ernkrans

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Matilda Ernkrans (S), Lars Hjälmared (M), Johan Löfstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Johan Hultberg (M), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyy Niemi (S), Åsa Coenraads (M), Åsa Romson (MP), Irene Oskarsson (KD), Josef Fransson (SD), Jens Holm (V), Linda Andersson (M), Lars Beckman (M), Nina Lundström (FP) och Roger Tiefensee (C).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Inledning

I betänkandet behandlas motionsyrkanden om jordbruk och landsbygdens utveckling m.m. från den allmänna motionstiden 2009. Motionerna tar upp frågor som rör Sveriges landsbygdsprogram, reformering av EU:s jordbrukspolitik, ekologisk odling och de areella näringarna. Samtliga motionsyrkanden avstyrks.

Frageställningarna har behandlats tidigare i betänkandena 2006/07: MJU7 Landsbygdsutveckling m.m., 2007/08: MJU7 Landsbygdsutveckling m.m., 2008/09: MJU18 Jordbrukspolitik m.m. och 2009/10: MJU19 Jordbrukspolitik m.m.

Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Areella näringar, landsbygd och livsmedel omfattar verksamhet inom områdena jordbruks- och trädgårdsnäring, fiskerinäring, livsmedel, skog, djur, landsbygd, rennäring och samefrågor. Vidare omfattar utgiftsområdet även verksamhet inom utbildning och forskning. Utgiftsområdet omfattar 31 anslag.

Verksamheten inom jordbruksnäringen är i hög grad inriktad på tillämpning av EU:s regleringar och stödsystem. Utgifterna för verksamheten inom både jordbruks- och fiskeområdena bestäms i stor utsträckning av beslut inom EU. De djurfrågor som omfattas berör djur som människan håller eller på annat sätt har tagit ansvar för samt den del av faunavården som avser viltvård. Djur och folkhälsa, djurskydd och viltvård behandlas under utgiftsområdet.

Verksamheten inom landsbygdsområdet syftar till att bidra till en hållbar utveckling av landsbygden genom bl.a. fler och växande företag samt naturresurser som brukas utan att förbrukas. Denna verksamhet består huvudsakligen av åtgärder inom ramen för Sveriges landsbygdsprogram 2007–2013.

Inom livsmedelsområdet bedrivs verksamhet genom att man utarbetar regler och utövar kontroll enligt livsmedelslagen. Därtill bedrivs verksamhet som avser att främja livsmedelssektorns konkurrenskraft och öka livsmedelsexporten.

Verksamheten inom skogsområdet är inriktad på tillsyn, inventering, uppföljning, utvärdering samt rådgivning, utbildning och information. Vidare ingår framför allt miljöinriktade bidrag.

Regeringen lämnar i budgetpropositionen för 2011 resultatredovisningen för 2009 för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel enligt regeringens vision Bruka utan att förbruka. Visionen är indelad i tre övergripande mål, som även utgör strukturen för regeringens redovisning och uppföljning.

Utskottets överväganden

Hållbart jordbruk

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om den svenska animalieproduktionen (M), om den framtida gemensamma jordbrukspolitiken (S), om jordbruket runt Östersjön (V), om jordbruksinvesteringar och klimatförändringar (KD), om EU som en hemmamarknad (KD), om dumpning av livsmedelsöverskott (V) och om stadsjordbruk (MP).

Jämför reservationerna 1 (S), 2 (V) och 3 (S, MP, V).

Motionerna

Hållbart jordbruk

I fråga om behovet av en nationell strategi för ökad svensk animalieproduktion anförs i motion MJ246 (M) att ett problem med svensk jordbruksproduktion är att landets animalieproduktion stadigt krymper. I Sverige har det blivit allt svårare att bedriva animalieproduktion på grund av ett högt kostnadsläge, låga produktpriser och osund konkurrens genom import från länder som ställer lägre krav än vi på miljö- och djurskyddsområdet.

I fråga om EU:s framtida jordbrukspolitik framhålls i motion MJ343 (S) att det även fortsättningsvis bör finnas en stark gemensam jordbrukspolitik som kan medverka till gemensamma lösningar.

Utvecklingen av jordbruket kring Östersjön bör enligt motion MJ421 (KD) yrkande 10 ske med stor hänsyn till miljön. I dag bedrivs jordbruket i östra Europa i stor utsträckning på ett sådant sätt att näringsläckaget är betydligt mindre än i det hårt effektiviserade jordbruket i Västeuropa. Den gemensamma jordbrukspolitiken bör utvecklas på ett sådant sätt att det östeuropeiska jordbruket inte tar efter de negativa sidorna hos jordbruket i väst.

Jordbruksinvesteringarna bör enligt motion U269 (KD) yrkande 1 anpassas till de befarade klimatförändringarna. Jordbruksproduktionen måste anpassas till förändringar i klimatet, ett hållbart utnyttjande av resurserna mark och vatten samt en bibehållen biologisk mångfald. Vidare bör EU utvecklas till en hemmamarknad med likvärdiga regler och krav för alla producenter, vilket stimulerar en rationell användning av jordbruksmarken (yrkande 6). Konsumenternas krav ska stå i centrum genom ökad marknadsanpassning och nödvändig konsumentanpassad reglering.

Exportsubventioner

Sverige bör enligt motion MJ392 (V) yrkande 4 verka för att EU:s dumpning av livsmedelsöverskott till länder i syd ska upphöra.

Stadsjordbruk

Uppdrag till länsstyrelser och berörda myndigheter bör enligt motion T502 (MP) yrkande 13 förändras så att de ges möjlighet att utgöra en stödfunktion även för stadsjordbruk. I städer runtom i världen finns ett växande intresse för odling.

Utskottets ställningstagande

Hållbart jordbruk

Riksdagen godkände vid riksdagsbehandlingen av budgetpropositionen för 2011 (prop. 2010/11:1 utg.omr. 23, bet. 2010/11:MJU2, rskr. 2010/11:120) de mål för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel som regeringen föreslagit, nämligen:

- Ett dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv i hela landet som präglas av öppenhet och mångfald.
- De gröna näringarna är miljö- och resurseffektiva och har en nyckelroll i Sveriges energiproduktion.
- De gröna näringarna utmärks av omtanke, ansvarstagande och hög etik.

Regeringens ambition är att Sverige ska vara Europas bästa land att driva företag i. Utskottet instämmer med regeringen i att det ska vara enkelt, självklart och lönsamt att starta och driva företag för både kvinnor och män.

Den s.k. hälsokontrollen har bidragit till reformeringen av jordbrukspolitiken och en ökad marknadsorientering av jordbrukssektorn. Det är centralt att EU:s gemensamma jordbrukspolitik reformeras så att en mer öppen och marknadsanpassad handel på jordbruks- och livsmedelsområdet kan uppnås. Sveriges allmänna och långsiktiga målsättning för framtida reformer av den gemensamma jordbrukspolitiken är, som utskottet tidigare har redovisat, en avreglerad, marknadsorienterad och konkurrenskraftig jordbrukssektor styrd av konsumenternas efterfrågan och hänsyn till miljön, inklusive slopade utbudsbegränsningar och marknadsprisstöd och en utfasning av direktstöd. Inom ramen för väsentligt lägre utgifter för jordbrukspolitiken i Europa vill Sverige lägga ett ökat relativt fokus på miljöåtgärder inom landsbygdsprogrammet. Som redovisas i propositionen arbetar regeringen med ambitionen att svenska jordbrukare ska ha likvärdiga konkurrensförhållanden gentemot jordbrukare i övriga EU.

Som redovisades i budgetpropositionen arbetar regeringen vidare med visionen Sverige – det nya matlandet. Livsmedelsstrategin för hela Sverige och landsbygdsprogrammet är två centrala verktyg för att förverkliga visionen Sverige – det nya matlandet. Genom insatser inom ramen för lands-

bygdsprogrammet finns förutsättningar för strukturomvandling och diversifiering som kan ge förbättrad konkurrensförmåga för de gröna näringarna med binärningar.

Utskottet instämmer i att regeringens arbete med förenklingar bör leda till en märkbar positiv förändring i vardagen för företagen. Ambitionen är att ytterligare minska de administrativa kostnaderna för de gröna näringarna. Utskottet konstaterar att företagens administrativa kostnader inom Jordbruksdepartementets ansvarsområden har minskat med drygt 36 % mellan 2006 och 2010, och arbetet fortskrider i syfte att ytterligare minska de administrativa kostnaderna. Regeringen driver frågan om förenklingar av den gemensamma jordbruks- och fiskeripolitiken i EU.

Europeiska kommissionen offentliggjorde 2010 ett meddelande om den gemensamma jordbrukspolitiken mot 2020: Att klara framtidens utmaningar i fråga om livsmedel, naturresurser och territoriell balans, KOM (2010) 672. I meddelandet dras riktlinjer upp för ytterligare reformer. Formella lagstiftningsförslag kommer enligt meddelandet att läggas fram under 2011. I Europeiska kommissionens meddelande om utformningen av den framtida jordbrukspolitiken lyfts s.k. förgröning och åtgärder för främjandet av miljön fram. Utskottet överlade den 3 mars 2011 enligt 10 kap. 4 § riksdagsordningen med landsbygdsministern med anledning av meddelandet.

Utskottet välkomnar landsbygdsministerns initiativ att bjuda in utskottet att delta i en kontaktgrupp för att underlätta diskussionerna om det fortsatta reformarbetet av den gemensamma jordbrukspolitiken efter 2013. Kontaktgruppen leds av statssekreteraren vid Landsbygdsdepartementet och består av representanter för de politiska partierna i riksdagen samt berörda tjänstemän. Syftet med kontaktgruppen ska vara att informera om processer och aktuella frågor samt förslag och ståndpunkter från Europeiska kommissionen, Europaparlamentet och andra medlemsstater.

Landsbygdsminister Eskil Erlandsson har redovisat (svar på skriftlig fråga 2010/11:225) att för att tillvarata de möjligheter och den potential som finns bland svenska jordbruksföretag kallades förra året näringen samman i en högnivågrupp för att tillsammans kunna diskutera jordbrukets konkurrenskraft. Målsättningen var att identifiera åtgärder för att stärka svensk primärproduktion. Den 25 februari 2011 redovisade Landsbygdsdepartementet en sammanfattning av diskussionerna i högnivågruppen för stärkt konkurrenskraft i jordbrukets primärproduktion. Sammansättningen av gruppen har varit bred där representanter för intresseorganisationer, företag och myndigheter kopplade till jordbrukets primärproduktion har deltagit. Representanterna i högnivågruppen har varit eniga om att konkurrenskraften och lönsamheten i primärproduktionen i det svenska jordbruket inte är på en tillfredsställande nivå samtidigt som jordbruksproduktionen minskar. Bilden av en sektor med låg lönsamhet är delvis motsägelselfull

då priset på jordbruksmark stiger och skuldsättningen i lantbruket ökar samtidigt som konkurserna är få. Prisutvecklingen på jordbruksfastigheter är dock korrelerad med den allmänna prisutvecklingen på fastigheter.

Enligt landsbygdsministern har en rad åtgärder vidtagits för att stärka jordbrukets konkurrenskraft, t.ex. jobbskatteavdraget, nedsättningen av arbetsgivaravgifter och borttagandet av skatt på gödselmedel (svar på interpellation 2009/10:453 om en strategi för Sveriges livsmedelsproduktion). Konkurrenskraftspaketet är ytterligare en insats som regeringen har vidtagit i syfte att stärka sektorns långsiktiga konkurrenskraft. Paketet omfattar totalt 235 miljoner kronor i form av insatser som t.ex. sänkt gräns för återbetalning av skatt på bränsle och återbetalning av skatt på el. Därutöver avskaffades ett antal registeravgifter och kontrollavgifter i syfte att stärka jordbrukets konkurrenskraft. Det är en målsättning att komma till rätta med den obalans som nu råder i livsmedelskedjan, och Konkurrensverket har fått i uppdrag att granska konkurrensförhållandena i livsmedelskedjan. Syftet med denna utredning är att vi ska få en effektiv konkurrens i alla led i livsmedelsproduktionen och ett effektivt nyttjande av samhällets resurser.

Vidare är det viktigt att den svenska jordbruksproduktionen ges möjlighet att utvecklas (svar på interpellation 2010/11:105 om framtida CAP-beslut och interpellation 2010/11:117 om CAP-reform). För att underlätta den utvecklingen måste jordbruket marknadsanpassas också i fortsättningen så att det kan producera det som konsumenterna efterfrågar. Ytterligare reformer av den gemensamma jordbrukspolitiken är nödvändiga. Det nuvarande stödssystemet försvårar en marknadsanpassning bl.a. genom att vissa stöd är kopplade till produktionen och därmed snedvrider konkurrensen på den inre marknaden. En fortsatt marknadsanpassning av jordbrukspolitiken och en utfasning av stöden kommer att underlätta att tillväxt, företagsutveckling och ökad sysselsättning i jordbruket och på landsbygden skapas. Sverige anser att det är nödvändigt med en viss styrning av medel inom landsbygdsprogrammet, i synnerhet till miljöinsatser. Åtgärder inom landsbygdsprogrammet bör också bidra till att främja konkurrenskraft och tillväxt genom att stimulera innovationer och genom att stärka sambandet mellan forskning och tillämpning, vilket kan bidra till en ökad marknadsanpassning inom jordbrukssektorn. Sverige fördelar inom nuvarande programperiod ca 70 % av budgeten för landsbygdsprogrammet till miljöåtgärder. Inför nästa period är den svenska positionen att minst 50 % av de EU-gemensamma resurserna inom den andra pelaren ska öronmärkas för detta.

Landsbygdsminister Eskil Erlandsson har också redovisat att regeringen under förra mandatperioden fattade en rad beslut som gynnar svenska jordbruksföretag (svar på skriftlig fråga 2009/10:1025). Regeringen har bl.a. kraftigt minskat kostnaderna för regelkrånglet på jordbruksområdet samt tillsatt ett regelråd som ska granska alla lagförslag, så att de i fortsättningen blir så enkla som möjligt. Regeringen har tagit bort eller sänkt

avgifter för jordbrukare, bl.a. har 9 miljoner kronor använts för att sänka kontrollavgifterna för de minsta slakterierna. Skatterna på handelsgödsel har slopats. Regeringen har sänkt egenavgifterna och kostnaderna för sjukförsäkringen samt ändrat i de sociala trygghetssystemen för att skapa större förutsägbarhet i regelverken, ökad likabehandling av företagare och anställda samt ökad valfrihet i sjukförsäkringen för företagare. Regeringens forskningspolitiska proposition innebär att forskningen kring de gröna näringarna förstärks med drygt 400 miljoner kronor. Ett arbete med att modernisera djurskyddslagstiftningen pågår. Arbetet med regelförenkling har hittills resulterat i bl.a. enklare regler för djurregister. Värt att nämna är också att det inom ramen för landsbygdsprogrammet finns totalt 36 miljarder kronor för den svenska landsbygden – och här finns stora möjligheter till stöd för grisföretagare som vill utveckla sin produktion.

När det gäller den fråga som tas upp i motion MJ421 (KD) yrkande 10 om att den gemensamma jordbrukspolitiken bör utvecklas på ett sådant sätt att det östeuropeiska jordbruket inte tar efter de negativa sidorna hos jordbruket i väst vill utskottet framhålla att de nya medlemsstaterna, precis som de äldre, har att följa de aktuella EU-direktiven, t.ex. ramdirektivet för vatten (2000/60/EG), nitratdirektivet (91/676/EEG) och det marina strategidirektivet (2008/56/EG). Detta innebär bl.a. att åtgärder kommer att behöva vidtas inom jordbrukssektorn i alla länder för att minska den negativa påverkan på vattenmiljön.

Det anförda tillgodoser i allt väsentligt syftet med motionerna MJ246 (M), MJ343 (S), MJ421 (KD) yrkande 10 och U269 (KD) yrkandena 1 och 6. Utskottet föreslår att yrkandena lämnas utan vidare åtgärd.

Exportsubventioner

Landsbygdsminister Eskil Erlandsson har redovisat att EU har inom ramen för Doharundan har åtagit sig att avveckla exportsubventionerna under förutsättning att andra länder avvecklar sina former av exportstöd (svar på interpellation 2010/11:117). Exportsubventionerna bidrar till att snedvrیدا marknaderna för jordbruksprodukter framför allt i utvecklingsländerna och är därför med rätta hårt kritiserade i de pågående handelsförhandlingarna. Subventionerna ger även felaktiga signaler till jordbrukarna inom EU om vad konsumenterna egentligen efterfrågar. En fortsatt marknadsanpassning av jordbruket där jordbrukarna kan producera det konsumenterna efterfrågar är nödvändig för att skapa förutsättningar för tillväxt och ökad sysselsättning på landsbygden. Ytterligare reformer av den gemensamma jordbrukspolitiken behövs. Exportsubventionerna bör därför avvecklas senast 2013 i enlighet med de åtaganden som EU gjort i WTO-förhandlingarna.

Landsbygdsministern har också redovisat att den svenska regeringen är helt emot exportbidrag och driver frågan om att avskaffa exportbidragen i alla forum där det är möjligt (svar på interpellation 2008/09:316). Innan vi når denna målsättning är exportbidrag en del av den gemensamma jord-

brukspolitiken. Kommissionen har enligt gällande regelverk möjlighet, och enligt vissa medlemsstater skyldighet, att föreslå exportbidrag om marknadsituationen är sådan. Förslag presenteras i förvaltningskommittén för den samlade marknadsordningen. I förvaltningskommittén, vars uppgift är att tillämpa den politik som fastställts i ministerrådet, gäller det att rösta efter de regelverk som finns. Vid varje möte görs en bedömning av hur Sverige enligt existerande regelverk ska agera för att på bästa sätt uppnå det långsiktiga målet. I det läget kan Sverige antingen välja att stödja kommissionen i dess arbete att hålla exportbidragen på en låg nivå eller att av principskäl rösta emot eller lägga ned vår röst. Sverige kan genom ett aktivt agerande inom ramen för kommittéväsendet begränsa kommissionens tillämpning av olika marknadsinstrument i större utsträckning än om vi röstar principiellt mot alla exportbidrag som kommissionen lägger fram. Detta förutsätter att vi tar hänsyn till både marknadsförutsättningarna och andra länders positionering.

Utskottet föreslår mot bakgrund av den lämnade redogörelsen inte någon särskild åtgärd med anledning av motion MJ392 (V) yrkande 4. Motionen avstyrks.

Stadsjordbruk

Så länge som jordbruk bedrivs på jordbruksmark av ett jordbruksföretag är Jordbruksverket och länsstyrelserna stödfunktion, och myndigheterna gör ingen skillnad på om det är ett stadsnära jordbruk eller jordbruk i glesbygd. I detta avseende finns det ingen uttalad landsbygdskoppling i länsstyrelsernas eller i andra myndigheters arbete.

Enligt 1 kap. 9 och 10 §§ förordningen (2004:760) om EU:s direktstöd för jordbrukare m.m. får gårdsstöd betalas ut till den som innehar minst 4 ha stödberättigande jordbruksareal. Om beloppet för en enskild stödansökan inte överstiger 100 euro, ska stödet inte betalas ut. Enligt 1 kap. 14 § förordningen (2007:481) om stöd för landsbygdsutvecklingsåtgärder ska beräknade stödbelopp som är lägre än 1 000 kr per insats och stödår avseende miljöersättningar och kompensationsbidrag inte betalas ut. Utbetalningen måste således uppgå till minst 1 000 kr per år.

I Jordbruksverkets regleringsbrev 2011 anges under anslag 1:25 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket att 3,5 miljoner kronor ska utbetalas till Fritidsodlingens Riksorganisation för informations- och rådgivningsverksamhet samt 750 000 kr till Stiftelsen Trädgårdsoodlingens elitplantstation.

Av Jordbruksverkets och länsstyrelsernas informationsbroschyrer framgår att de innehåller information till alla, inklusive information från växtskyddscentraler. Det finns inget hinder att privatpersoner kontaktar t.ex. Jordbruksverket och ber om hjälp. Man gör generellt ingen åtskillnad mellan jordbruk på landsbygden, intill bebyggelse eller i stadsnära miljö.

Utskottet avstyrker med det anförda motion T502 (MP) yrkande 13.

Småskalig livsmedelsproduktion m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om lokal produktion (KD), om den småskaliga hantverksmässiga livsmedelsbranschen (FP), om mobila slakterier (M), om närproducerade livsmedel (KD) och om produktion och försäljning av gårdsproducerade livsmedel (M).

Motionerna

I motion U269 (KD) yrkande 14 begär motionären att regelverket kring småskalig lokal produktion bör förenklas. Det gäller bl.a. flexibla krav på köttbesiktning, insatser för att underlätta gårdsnära slakt, minskade kontrollavgifter samt insatser för vägledning och kompetensutveckling.

Företagare i den småskaliga hantverksmässiga livsmedelsbranschen drabbas enligt motion MJ227 (FP) ofta av problem i kontakten med lokala miljöförvaltningar på grund av bristande kompetens hos inspektörerna. Ett sätt att lösa problematiken kan vara att inrätta regionala inspektörer eller rådgivare med specialinriktning på småskalig livsmedelsproduktion.

Enligt motion MJ229 (M) bör regelverken ses över i syfte att underlätta för mobila slakterier. Mobila slakterier omfattas i dag av allmänna regelverk för slakterier, trots att förutsättningarna är olika.

Konsumenternas tillgång till närproducerade livsmedel bör underlättas, enligt motion MJ272 (KD) yrkande 1. Regelverket för småskalig lokal produktion behöver förenklas. Avgifter för rutininspektioner ska vara återhållsamma och bara tas ut för tillsynsbesök som verkligen äger rum.

Enligt motion MJ389 (M) bör stat, kommuner och landsting underlätta för produktion och försäljning av gårdsproducerade livsmedel, t.ex. genom förenkling av regler, samordning mellan myndigheter, smidigare tillämpning av regelsystemet, ekonomiska stimulanser och minskade kostnader vid företagets begynnelse.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare redovisat (bet. 2010/11:MJU2) att regeringen arbetar vidare med visionen Sverige – det nya matlandet. Det finns en stor potential i att utveckla och koppla samman livsmedelsproduktion och livsmedelsförädling med landsbygdens unika natur- och kulturmiljövärden, turism och måltidsupplevelser. Därmed främjas lokal och regional matkultur och skapas fler jobb och ökad tillväxt i hela landet. Av denna anledning inleder regeringen en ny satsning på 80 miljoner kronor årligen under fyra år. Satsningen består av fem olika delar: mat inom den offentliga sektorn, primärproduktion, vidareförädling av mat, matturism samt restaurang. En viktig utgångspunkt i visionen Sverige – det nya matlandet är att länka

samman turism med upplevelser kopplade till mat och dryck. Det är viktigt att Sverige även utomlands presenterar svensk gastronomi för att visa vad Sverige har att erbjuda. Sverige ska tydligare förknippas med matupplevelser i världsklass.

En stark, miljöanpassad, hållbar och konkurrenskraftig primärproduktion är en förutsättning för förverkligandet av visionen. Regeringen förfogar över flera verktyg som kan användas i arbetet för att nå visionen, inte minst genom ett bättre utnyttjande av landsbygdens resurser. Livsmedelsstrategin för hela Sverige och landsbygdsprogrammet är två centrala verktyg för att förverkliga visionen Sverige – det nya matlandet. Livsmedelsstrategin har gett goda resultat och kommer att fortsätta under de kommande åren. I strategin ingår insatser för att främja en ökad innovationsgrad och kompetensutveckling inom sektorn, insatser för mer utvecklade logistiklösningar för transport, insatser för export av livsmedel samt för att öka dialogen mellan sektorns representanter. Syftet är att uppnå regeringens långsiktiga vision om att Sverige ska bli det ledande matlandet i Europa.

Livsmedelsverket ska enligt sin instruktion (2009:1426) i konsumenternas intresse arbeta för säkra livsmedel, redlighet i livsmedelshandlingen och bra matvanor, bedriva undersökningar av livsmedel och matvanor samt utföra analyser, utveckla metoder och utföra risk- och nyttovärderingar på livsmedelsområdet.

Enligt regleringsbrevet för 2011 ska Livsmedelsverket använda 12 miljoner kronor på anslag 1:18 för insatser att förbättra de mindre slakteriernas förutsättningar. Takbelopp ska tillfälligt införas för köttkontrollavgiften per slaktat djur. Av anslaget ska 3 miljoner kronor användas för att stödja och följa upp arbetet med att minska livsmedelskedjans klimatpåverkan, minst 2,5 miljoner kronor användas för att stärka arbetet med landsgodkännande vid livsmedelsexport och minst 2 miljoner kronor för rådgivning till livsmedelsföretag om tillämpningen av livsmedelslagstiftningen och regelverket om geografiska ursprungsbeteckningar. Av anslag 1:21 ska 5 miljoner kronor användas för att utveckla kompetensen i den offentliga livsmedelskontrollen i syfte att skapa en bättre kontroll till nytta för företag och konsumenter. Livsmedelsverket ska inom ramen för detta arbete förstärka samordningen mellan olika kontrollmyndigheter inom livsmedelskontrollen.

Vidare konstateras i regleringsbrevet att det finns behov av att fortsätta och intensifiera regelförenklingsarbetet för att uppnå det övergripande målet om en märkbar positiv förändring i företagets vardag. En del i detta arbete är att minska företagets administrativa kostnader. Inom Landsbygdsdepartementets ansvarsområden är målet att de administrativa kostnaderna ska minska med 50 % t.o.m. utgången av 2014. Minskningen ska uppgå till minst 25 % för varje lagstiftningsområde. Livsmedelsverket ska redovisa hur man bedriver sitt regelförenklingsarbete samt lämna ytterligare förslag till förenklningar för företagen inom sitt verksamhetsområde i syfte att uppnå en märkbar positiv förändring i företagets vardag. Särskild vikt

ska läggas vid arbetet att ta fram förslag till förenklingar av EU-lagstiftning. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Landsbygdsdepartementet) senast den 1 april 2011.

Jordbruksverket ges i regleringsbrevet för 2011 i uppdrag att informera om de stödmedel och åtgärder som kan kopplas till Sverige – det nya matlandet. Jordbruksverket ska i sin externa kommunikation ge en samlad bild av länsstyrelsernas, Livsmedelsverkets, Sametingets och Fiskeriverkets arbete inom ramen för Sverige – det nya matlandet. Jordbruksverket ska från anslag 1:11 lämna stöd om 5 miljoner kronor för kostnader för kvalitets- och marknadsföringsåtgärder för att förbättra kvaliteten hos livsmedel och jordbruksprodukter och om 5 miljoner kronor för organisering av och deltagande i jordbruksutställningar och livsmedelsmässor inom EU. Anslag 1:21 får användas för stöd till program för exportfrämjande av svenska livsmedel med huvudsakligt fokus på små och medelstora företag, för stöd till insatser på livsmedelsområdet och för åtgärder som bidrar till en förbättrad konkurrenskraft inom livsmedelssektorn. Medlen ska bidra till att uppfylla regeringens vision Sverige – det nya matlandet; 2 miljoner kronor ska användas till kompetenshöjande insatser på området mervärden i svenskt jordbruk.

Utskottet har tidigare redovisat (bet. 2010/11:MJU2) att de insatser som har genomförts för att främja småskalig slakt bidragit till att 18 små slakterier godkännts av Livsmedelsverket sedan 2007. Dessa nya slakterier utgör mer än hälften av de godkända mindre slakterier som finns i dag. Utvecklingen med ett växande antal småskaliga slakterier har varit positiv. Småskaliga slakterier ska även i fortsättningen gynnas genom att den sänkta avgiften för köttkontroll behålls.

Landsbygdsminister Eskil Erlandsson har redovisat att fokus i landsbygdsprogrammet ligger på möjligheter till utveckling av levande landsbygder (svar på interpellation 2009/10:3 om de småskaliga jordbruken). Detta är förutsättningarna för utveckling av nyföretagande, nya affärsidéer och verksamheter och därmed nya arbetstillfällen. Här finns insatser för mat med mervärden t.ex. kopplade till småskalig livsmedelsförädling och måltidsupplevelser för att stärka och utveckla Sverige som matland. Företagen kan diversifiera sin verksamhet och därmed skaffa fler ben att stå på, de kan finnas kvar och bidra till våra levande bygder. Ett öppet och levande jordbrukslandskap är ofta en viktig faktor för att människor ska vilja bo på eller besöka landsbygden. Inom landsbygdsprogrammet lämnas stöd för just insatser som bidrar till ett öppet och levande landskap. Landsbygdsprogrammet är ett av våra främsta verktyg för att uppnå de av riksdagen fastlagda miljömålen. Syftet är bl.a. att upprätthålla de natur- och kulturvärden som är beroende av en hävd av marken. Här har såväl småskaliga som större jordbruk möjlighet att få ersättning för att bevara den biologiska mångfalden och kulturmiljövärden i odlingslandskapet. Genom att omfördela medel från jordbrukspolitikens första till dess andra pelare kan vi ytterligare förstärka insatserna för landsbygden.

Utskottet föreslår med denna redovisning att motionerna MJ227 (FP), MJ229 (M), MJ272 (KD) yrkande 1, MJ389 (M) och U269 (KD) yrkande 14 lämnas utan vidare åtgärd i avvaktan på resultatet av det arbete som pågår.

EU:s regelverk m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om svenska hagar (M), om uppgifter i stödansökningar (C), om konsumentskydd (KD) och om tobaksstöd (MP).

Jämför reservationerna 4 (MP, V) och 5 (S, MP, V).

Motionerna

EU:s regelverk för jordbruket kan enligt motion MJ339 (M) innebära att svenska hagar riskerar att växa igen och den biologiska mångfalden försämras. Enligt de nya reglerna får det inte finnas fler än 60 träd per hektar för att det ska utgå stöd till en svensk markägare. Hagar med träd betraktas inte som jordbruksmark utan som skog och omfattas inte av jordbrukspolitik. Trädrika betesmarker bör ges stöd för att bevara svenska hagar och marker.

Enligt motion MJ443 (C) bör regeringen få i uppdrag att utreda hur länsstyrelserna kan underlätta uppgiftslämnandet genom att lämna underlag för upprättandet av ansökningar kopplade till EU:s jordbrukspolitik. För upprättandet av fastighets- och inkomstdeklarationer lämnar Skatteverket ett underlag i utsända deklarationsförslag, som underlättar de skattskyldigas uppgiftslämnande.

I motion U269 (KD) yrkande 5 anföras att konsumentskyddet bör stärkas inom EU. Ett tydligt system för ursprungsmärkning och för ekologisk märkning bör eftersträvas. Det är viktigt att konsumenten får bra och tydlig information om vad olika varor innehåller och vilken klimatpåverkan de har.

EU:s stöd till tobaksodling bör upphöra, enligt motion So283 (MP) yrkande 20. EU:s jordbruksstöd bidrar till att låsa in jordbruksmark för ändamål som inte efterfrågas. Den odlade tobaken är av så låg kvalitet att den endast duger för produktion av cigaretter till de minst köpstarka konsumenterna i fattiga länder.

Utskottets ställningstagande

Betesmark

Enligt regeringsbeslut den 12 november 2009 tillämpas fr.o.m. 2009 nya kriterier för ersättning inom det s.k. gårdsstödet inom ramen för den första pelaren i den gemensamma jordbrukspolitiken. De nya kriterierna gäller betes- och slättermarker och reglerar bl.a. maximal trädthet och inslag av buskar och impediment som får finnas på en betes- eller slättermark för att denna ska kunna berättiga till gårdsstöd. För merparten av betes- och slättermarkerna i Sverige innebär inte de nya kriterierna någon skillnad jämfört med tidigare års tillämpning. För vissa marker medför dock de nya stödskriterierna att markerna riskerar att falla ur gårdsstödet. Därigenom finns också en risk att incitamenten att sköta markerna minskar. I förlängningen kan detta innebära en ökad risk för att betes- och slättermarkernas natur- och kulturmiljövärden går förlorade.

I beslutet anförs vidare att som en del i överenskommelsen om den s.k. hälsokontrollen av den gemensamma jordbrukspolitiken fastslås att Sverige har rätt att tillämpa andra kriterier för ersättningsberättigande inom landsbygdsprogrammet än inom gårdsstödet. Med stöd av denna överenskommelse godkände kommissionen i juli 2009 ett förslag till ändring av Landsbygdsprogram för Sverige 2007–2013. Programändringen innebär bl.a. en höjning av miljöersättningen till alvarbete och skogsbete (betesmarkstyper som i sin helhet faller ur gårdsstödet fr.o.m. 2009) samt till betesmarker och slätterängar med särskilda värden som inte uppfyller de nya gårdsstöds-kriterierna för ersättningsberättigande. Syftet med ändringen är att säkerställa fortsatt hävd av dessa marker så att deras höga natur- och kulturmiljövärden kan bevaras.

Regeringen gav Statens jordbruksverk i uppdrag att följa upp utvecklingen för träd-, busk- och impedimentsrika betesmarker och slätterängar. Uppföljningen ska omfatta sådana marker som uppfyller kriterierna för stödberättigande inom gårdsstödet t.o.m. 2007 eller 2008 men som inte uppfyller dessa regler fr.o.m. 2009 när det gäller bl.a. maximalt tillåten förekomst av träd, buskar och impediment. Verket ska analysera i vilken mån förutsättningarna för att uppnå de svenska miljö kvalitetsmålen, och i synnerhet Ett rikt odlingslandskap, har förändrats på grund av de ändrade kriterierna för stöd och ersättningar och föreslå justeringar av regelverken. Uppföljningsuppdraget omfattas av det uppdrag Jordbruksverket fått att i samråd med Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet t.o.m. 2014 följa upp och utvärdera miljöeffekterna av den gemensamma jordbrukspolitiken (2010 års regleringsbrev).

Innebörden i de ändrade reglerna är enligt Landsbygdsdepartementet att Sverige i samband med den s.k. hälsokontrollen fick rätt att tillämpa delvis andra kriterier för betesmarker inom landsbygdsprogrammet än inom gårdsstödet under förutsättning att vissa krav uppfylldes. Innebörden i kriterierna är att för betesmarker (och slätterängar) med allmänna värden

gäller 60 träd per hektar precis som i gårdsstödet. Marker med särskilda värden kan ha hur många träd som helst och ändå berättiga till ersättning. Kraven på en tydlig avgränsning av vilka marker som berättigar till stöd, möjlighet att hitta tillbaka till markerna vid fältkontroll etc. kan tillgodoses genom att det redan före träddiskussionen utarbetades detaljerade s.k. åtagandeplaner för dessa marker. Där framgår exakt vilka block eller skiften som omfattas med vilken areal, hur skötseln ska ske etc. Genom programändringen 2009 höjdes ersättningen för de marker med särskilda värden som föll ur gårdsstödet, dvs. hade mer än 100 träd per hektar eller för stor andel impediment, för att säkerställa fortsatt hävd. Detta gäller också för alvarbete och skogsbete, två betesmarkstyper som också föll ur gårdsstödet.

Utskottet föreslår med det anförda att motion MJ339 (M) lämnas utan åtgärd i avvaktan på resultatet av det arbete som pågår.

Jordbruksstöd

Utskottet instämmer i vad som anförs i motion MJ443 (C) om att berörda myndigheter bör arbeta med att förbättra stödet för uppgiftslämnande i ansökningar om ersättningar kopplade till EU:s jordbrukspolitik.

I regeringsbeslut den 23 september 2010 redovisades att ett nytt förenklingsprogram utarbetas i Regeringskansliet som är tänkt att under nästa mandatperiod ligga till grund för att bredda, utveckla och fördjupa arbetet för att förenkla företagens vardag ytterligare (regeringens skrivelse 2009/10: 226 Regelförenklaringsarbetet 2006–2010). Regeringens mål att minska företagens administrativa kostnader till följd av statliga regler med 25 % till 2010 förlängs till 2012. Jordbruksverket ska således fortsätta och vidareutveckla arbetet med att förenkla för företagen inom sitt ansvarsområde. Förutom fokus på att förenkla nationell lagstiftning och EU-lagstiftning ska speciell vikt läggas vid att realisera förbättringar och förenklingar inom områdena kundservice och stödhantering. Jordbruksverket ska därför analysera förutsättningarna för bl.a. följande projekt: gemensam kundsupport i samarbete med länsstyrelsen, digitalisering av dokument – papperslös handläggning samt e-arkiv för lantbrukaren, samt fortsatt utveckling av ”mina sidor” för ökad överblick och service till lantbrukaren. I uppdraget ska Jordbruksverket beakta regeringens handlingsplan för e-förvaltning. I syfte att undvika dubbelarbete och för att identifiera förvaltningsgemensamma nyttor ska samråd ske med E-delegationen.

Enligt Statens jordbruksverks regleringsbrev för 2011 finns det behov av att fortsätta och intensifiera regelförenklaringsarbetet för att uppnå det övergripande målet om en märkbar positiv förändring i företagens vardag. En del i detta arbete är att minska företagens administrativa kostnader. Inom Landsbygdsdepartementets ansvarsområden är, som tidigare har redovisats, målet att de administrativa kostnaderna ska minska med 50 % t.o.m. utgången av 2014. Minskningen ska uppgå till minst 25 % för varje lagstiftningsområde.

Jordbruksverket ska redovisa hur man bedriver sitt regelförenklingsarbete samt ytterligare förslag till förenklingar för företagen inom verksamhetsområdet i syfte att uppnå en märkbar positiv förändring i företagens vardag. Särskild vikt ska läggas vid arbetet att ta fram förslag till förenklingar av EU-lagstiftning. Uppdraget ska redovisas senast den 1 april 2011. Senast den 15 oktober 2011 ska verket redovisa vilken service myndigheten ger till blivande respektive befintliga företagare samt hur myndigheten arbetar för att vidareutveckla och förbättra denna service, t.ex. information, vägledning och interaktiva tjänster.

Efter samråd med länsstyrelserna ska Jordbruksverket fortsätta att utveckla sitt styr- och uppföljningssystem över stödprocessen. Jordbruksverket ska styra handläggning och kontroll samt noggrant följa utvecklingen under stöddåret för att säkerställa att direktstöden till lantbruket och stöd till landsbygdsåtgärder i så hög utsträckning som möjligt betalas ut så tidigt som regelverket tillåter. Jordbruksverket ska dessutom särskilt arbeta med återkrav och under 2011 hantera de återkrav som är en följd av kommissionens ställningstagande om sanktion för åren 2005–2008.

Utskottet föreslår att motion MJ443 (C) lämnas utan åtgärd i avvaktan på resultatet av det pågående arbetet.

Tobak

Som utskottet tidigare har redovisat när det gäller den gemensamma jordbrukspolitikens inverkan på folkhälsan och frågan om subventionerna till vin- och tobaksodling, beslutades den 21 april 2004 en reform av marknadsordningarna för de s.k. Medelhavsprodukterna – olivolja, tobak och bomull – samt för humle, jämför rådets förordning (EG) nr 864/2004 (bet. 2008/09:MJU18). Beslutet var i linje med reformen av den gemensamma jordbrukspolitikens 2003 och innebär att berörda stöd helt eller delvis frikopplas från produktionen. Valet av gröda kommer således inte att i lika hög utsträckning styras av möjligheten att få stöd. För marknadsordningen för tobak innebär beslutet att stödet till tobaksproduktionen fr.o.m. 2010 frikopplas helt. Hälften av stödet ska då användas till omstruktureringsåtgärder inom ramen för landsbygdsprogrammet. Under en övergångsperiod från 2006 till 2009 finns det möjlighet att koppla upp till 60 % av nuvarande tobaksstöd till produktionen.

Utskottet konstaterar att stödet till tobaksproduktionen är helt frikopplat fr.o.m. 2010 och avstyrker därmed motion So283 (MP) yrkande 20.

Stärkt konsumentskydd

När det gäller miljömärkning och stärkt konsumentskydd noterar utskottet att EU Ecolabel är ett frivilligt europeiskt märkningssystem som har funnits sedan 1992 och som används i tilltagande omfattning (bet. 2010/11: MJU10). I början av 2010 hade drygt 1 000 licenser beviljats. EU Ecolabel är en del av en aktionsplan om hållbar konsumtion och produktion som antogs av EU-kommissionen den 16 juli 2008. En översyn görs för

närvarande av EU Ecolabel, bl.a. i syfte att öka antalet producentgrupper. Vidare startade Krav och Svenskt Sigill 2007 ett projekt i syfte att minska klimatpåverkan genom att skapa ett certifieringssystem för mat där konsumenterna kan göra medvetna klimatval och företagen kan stärka sin konkurrenskraft. Fler aktörer har anslutit sig, och i dag drivs projektet i samverkan mellan Milko, Lantmännen, LRF, Scan och Skånemejerier. Den 15 juni 2010 hölls seminariet Klart för klimatcertifierad mat. På seminariet presenterades ett regelverk för klimatcertifieringen och några av de första klimatcertifierade produkterna.

Utskottet har tidigare redovisat att det svenska miljöarbetet behöver ta hänsyn till Sveriges miljöpåverkan i andra länder. Styrmedel och åtgärder måste utformas på ett sådant sätt att Sverige inte exporterar miljöproblem. Ett öppet handelssystem är kärnan i en globaliserad ekonomi och nödvändigt för dess återhämtning. Harmonisering av märkning och standarder eller skapandet av nya internationella sådana är en del av denna politik.

Inom EU pågår ett arbete med att synliggöra och ta fram data samt beräkningar av konsumtionens globala påverkan, t.ex. inom ramen för EU:s integrerade produktpolitik, EU:s handlingsplan för hållbar konsumtion och produktion och en hållbar industripolitik, Europeiska miljöbyråns arbete med en resursstrategi, forskningsprojektet Eipot (Environmental Impact of Trade) och EU-projektet REAP (Resources and Energy Analysis Programme). Detta arbete bör följas noga som utgångspunkt för en diskussion om hur den globala miljöpåverkan av svensk konsumtion kan mätas i miljömålssystemet. I syfte att skaffa ett bättre underlag för att bedöma behovet av åtgärder avser regeringen att låta Naturvårdsverket, i samråd med Konsumentverket och Statistiska centralbyrån, följa och i relevanta fall delta i detta arbete.

Inom ramen för Marrakechprocessen och utvecklingen av det tioåriga ramverket av program för hållbar konsumtion och produktion pågår en rad aktiviteter i olika länder och regioner för att minska påverkan från produkter.

För ekologisk produktion och ekologiska livsmedel gäller rådets förordning (EG) nr 834/2007 och EU-kommissionens förordning (EG) nr 889/2008 som reglerar märkning och försäljning av ekologiska livsmedel inom EU. Förordningen föreskriver att ekologiska produkter ska ursprungsmärkas. När det gäller klimatomärkning konstaterar utskottet att i Sverige finns privata initiativ, t.ex. Krav och Svenskt Sigill, som arbetar med en klimatcertifiering av livsmedel. Dessutom pågår ett arbete inom den internationella standardiseringsorganisationen (ISO) vad gäller klimatrelaterade standarder.

Enligt uppgift från Landsbyggsdepartementet pågår studier inom såväl den nordiska miljömärkningen Svanen som EU:s miljömärkningssystem EU Ecolabel om att eventuellt låta dessa märkningar också omfatta livsmedel, vilket inte är fallet i dag. I Svanen har en förstudie om bröd tagits

fram, men ännu finns inga beslut om hur man ska gå vidare. Inom EU Ecolabel har en konsult upphandlats för detta arbete och senast den 31 december 2011 ska kommissionen lägga fram en rapport.

I arbetet med kommissionens förslag KOM(2008) 40 till ny förordning om livsmedelsinformation till konsument ingår regler för ursprungsmärkning, dvs. märkning av ursprungsland. Ursprungsmärkning är en av flera större frågor. Regeringen arbetar i förhandlingarna mot obligatorisk ursprungsmärkning men har accepterat det belgiska ordförandeskapets kompromiss, nämligen att ett utökat sådant krav läggs på kött från gris, får, get och fjäderfä. Europaparlamentet anser att kravet bör utvidgas till flera livsmedelsgrupper.

Det s.k. kvalitetspaketet (KOM(2010) 733, KOM(2010) 738) omfattar bl.a. handelsnormer för livsmedel och de olika formerna för skyddade beteckningar som baseras på geografiskt ursprung och traditionell produktionsmetod samt övriga certifieringssystem. Vid överläggning i miljö- och jordbruksutskottet enligt 10 kap. 4 § riksdagsordningen den 10 mars 2011 framfördes att regeringen välkomnar förslagets syfte, bl.a. att höja statusen på europeiska livsmedel och att genomföra förenklingar av regelverket. Regeringen understryker vikten av en minskad reglering och en minskad administrativ börda för primär- och livsmedelsproducenter.

Landsbygdsminister Eskil Erlandsson har redovisat att många konsumenter i Sverige och i andra länder har ett stort intresse av att veta hur produkterna de köper har producerats och kan tänkas påverka omgivningen (interpellation 2010/11:75). Konsumenternas engagemang är en stor tillgång för ett hållbart samhälle och så att vi kan bruka utan att förbruka. Miljösmart konsumtion kan ske på många olika sätt. Det är inte alltid som närproducerade produkter är bättre ur ett miljö- eller klimatperspektiv. Det finns ett växande intresse hos konsumenterna att köpa produkter med olika typer av miljö- och klimatmärkningar. Det är därför positivt att certifiering på initiativ av marknadens aktörer växer fram eftersom det ökar konsumentens möjligheter att välja. Det är dock viktigt att sådana initiativ ser till en produkts hela s.k. fotavtryck, dvs. hur mycket en produkt påverkar miljön från det att den produceras till det att varan fraktas hem till konsumenten.

Utskottet har tidigare redovisat (bet. 2009/10:MJU10) att den som släpper ut en produkt på marknaden har ansvar för att den är säker och korrekt märkt. Livsmedelsverket och kommunerna har ansvar för att följa upp att livsmedlen är märkta och att de inte är för gamla.

Utskottet har självfallet ingen annan uppfattning än vad som anförs i motion U269 (KD) yrkande 5 om att konsumentskyddet ytterligare kan stärkas men anser att den lämnade redovisningen i allt väsentligt tillgodoser syftet med motionen. Motionen bör lämnas utan vidare åtgärd.

Djuravel och växtförädling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om ett ökat samhälleligt engagemang inom växtförädling och avel (MP) och om europeiskt samarbete för utveckling av utsäde och husdjur (MP).

Jämför reservation 6 (MP).

Motionen

I fråga om en utredning om behovet av och formerna för ett ökat samhälleligt engagemang inom såväl djuravel som växtförädling anförs i motion MJ434 (MP) yrkande 1 att dagens växtförädlingsarbete och avelsarbete sker i en kommersiell miljö där det inte finns tillräckligt ekonomiskt utrymme för att förädla utifrån långsiktiga samhällliga intressen. Vidare bör regeringen överväga att inom ramen för revideringen av EU:s jordbrukspolitik lyfta fram frågan om ett europeiskt samarbete för utveckling av utsäde och husdjur med egenskaper av betydelse för ekologisk produktion (yrkande 2). Frågan bör utredas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att växtförädling och djuravel till största del är ett näringslivsintresse som i huvudsak måste klara de kommersiella spelregler som gäller, och grundinställningen är att det inte är ett statligt åtagande att förse marknaden med nya sorter.

Regeringen har dock bedömt att växtförädling av grödor för nordliga förhållanden, från Mälardalen och norrut, behöver visst stöd. Genom beslut i regleringsbrev för Formas och Jordbruksverket har särskilda medel avsatts för satsningar på sådan växtförädling. Enligt Jordbruksverkets regleringsbrev för 2011, anslag 1:23, ska 2 miljoner kronor betalas ut till Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) för dess arbete med att utveckla växtförädlingen av grödor avsedda för odling i Svealand och Norrland. Medel för stöd till samfinansierad forskning inom växtförädlingsområdet ska enligt regleringsbrev för Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, anslag 1:30, betalas ut för forskning i enlighet med avtal mellan forskningsrådet och Stiftelsen Lantbruksforskning, varav 2 miljoner kronor från vardera parten ska finansiera verksamhet vid SLU under förutsättning av medfinansiering av SLU. Slutligen ska Sveriges lantbruksuniversitet enligt sitt regleringsbrev senast den 31 oktober 2011 redovisa verksamheten kring växtförädling av grödor avsedda för framtida odling i Svealand och Norrland.

Dagens växtförädling och husdjursavel sker således i en kommersiell miljö. Enligt uppgift från Landsbygdsdepartementet är situationen inom husdjursaveln olika för olika djurslag. Inom aveln med nötboskap och svin

bedöms de nuvarande "vanliga raserna" fungera bra, även i ekologisk produktion. Får och getter fungerar också över lag bra, och särskilt när det gäller får har vi svenska raser som är välanpassade och lämpliga för ekologisk produktion. Det är i synnerhet hos fjäderfä som det kan finnas problem, särskilt när det gäller slaktkycklinguppfödningen, där djurmaterialet har för snäv genetisk bas och är under kontroll av stora multinationella företag. Växtförädlingen äger till största del rum i de stora utsädesföretagen som är verksamma i flera länder. Viss växtförädling fokuserad på behoven inom ekologisk produktion finns redan på ett antal platser i Europa. Det anförs regelbundet att många av de äldre sorterna fungerar bra för ekologisk odling i och med att dessa sorter är anpassade till platserna de ska odlas på.

I budgetpropositionen för 2011 (prop. 2010/11:1 utg.omr. 23) redovisades att inom Nordiska ministerrådet för fiske och vattenbruk, jordbruk, livsmedel och skogsbruk fortsätter arbetet med att profilera Norden som en global aktör för att möta de stora utmaningarna globalisering och klimatförändringar. En viktig fråga är det nordiska samarbetet inom den gemensamma institutionen Nordiskt Genresurscenter (Nordgen), placerad i Alnarp. Sverige kommer i det internationella samarbetet att verka för att samförstånd uppnås globalt om hur de genetiska resurserna ska bevaras och hållbart brukas. I en värld med ett förändrat klimat är anpassade växtsorter och djurraser ovärderliga för världens livsmedelsförsörjning. Under anslag 1:29 Sveriges lantbruksuniversitet redovisas ett samnordiskt initiativ för utveckling av nya växtsorter som lämpar sig för ett förändrat nordiskt klimat. Utvecklingen ska ske i samarbete mellan stat och växtförädlingsnäring. Regeringen föreslår att 1,5 miljoner kronor per år under 2011–2014 avsätts för den svenska, statliga delen av samarbetsprojektet (bet. 2010/11: MJU2, rskr. 2010/11:120). Enligt uppgift från Landsbygdsdepartementet finns gemensamma intressen mellan de nordiska länderna för ett odlingsmaterial som är anpassat till de särskilda förhållanden som råder i Norden och även möjligheter som samordning och ansvarsuppdelning. Detta samarbetsprojekt ska främst ägnas åt s.k. pre-breeding ("förförädling" där nya egenskaper förs in en anpassad genetisk bakgrund, för att sedan förädlas till nya växtsorter) och metodutveckling. Samarbetet ska ske inom ramen för ett offentlig-privat partnerskap där en koppling till de initiativ som tagits inom Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) ska göras och samordningen ske i Nordiskt Genresurscenter.

Formas lyfter i sin forskningsstrategi fram forskningsteman som är centrala för en hållbar utveckling. I samverkan med Stiftelsen Lantbruksforskning, vars medel till största delen kommer från återföringen av skatter på handelsgödsel, har ett program utlysts för icke-kommersiell växtförädling samt växtförädling och tillämpningar av växtbioteknik som kan höja konkurrenskraften i svensk vegetabilieproduktion eller kan möta specifika miljömål för denna.

Utskottet konstaterar att medel anslagits för växtförädling av grödor för nordliga förhållanden och att ett nordiskt samarbete pågår för att utveckla bl.a. nya växtsorter som lämpar sig för ett förändrat nordiskt klimat och instämmer i att Sverige i det internationella samarbetet bör verka för att samförstånd uppnås globalt om hur de genetiska resurserna ska bevaras och hållbart brukas. Utskottet anser att motion MJ434 (MP) yrkandena 1 och 2 i allt väsentligt tillgodosetts med vad som anförts och föreslår att motionen lämnas utan vidare åtgärd.

Diversifierad verksamhet i de gröna näringarna m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om en aktiv utveckling av Sveriges landsbygd (S), om en strategi för gles- och landsbygdsutveckling (S), om att verksamheten i de gröna näringarna bör diversifieras (KD), om lokal förvaltning (KD) och om de skånska pileval-larna (KD).

Jämför reservation 7 (S).

Motionerna

Diversifiering

I fråga om en aktiv utveckling av Sveriges landsbygd anfördes i motion MJ361 (S) att det moderna lantbruket inte längre är ett traditionellt brukande av jord och skog, det är ett diversifierat småföretagande. Landsbygdsprogrammet har stor betydelse för skyddandet av de viktiga naturbetesmarkerna.

En genomtänkt och långsiktig strategi för gles- och landsbygdsutveckling bör initieras enligt motion MJ365 (S). Att bevara den biologiska mångfalden av djur, växter och vårt öppna landskap är numera en av naturvårdens viktigaste uppgifter. För att rädda de viktigaste naturbetesmarkerna krävs ett genomarbetat och målinriktat landsbygdsutvecklingsprogram som bygger på basnäringen jordbruk.

Enligt motion U269 (KD) yrkande 8 bör verksamheten i de gröna näringarna diversifieras med ökad inriktning mot andra nyttigheter än livsmedelsprodukter. Samhället måste vara berett att betala för de samhällstjänster som bara lantbruket kan leverera.

Pilevallar

Enligt motion MJ366 (KD) försvinner pilevallarna. De planterades en gång som vindskydd. Pilevallar är lätta och billiga att plantera. Ett totalt flackt och blåsigt monokulturlandskap lockar varken lokalbefolkning eller turister, som ett ombonat, vindskyddat och varierat landskap med slingrande cykelstigar längs pilevallar gör.

Lokal förvaltning

Lokal förvaltning bör enligt motion C311 (KD) yrkande 23 utvecklas på olika håll i landet. Innebörden i lokal förvaltning är att det lokala samhället ges en ökad autonomi över sina naturresurser. Det som är aktuellt att förvalta lokalt är bl.a. skog och mark, jakt, fiske, renbete och kommunikationer (vägar, skoterleder m.m.)

Utskottets ställningstagande

Diversifiering

Som tidigare har redovisats (bet. 2010/11:MJU2) ser utskottet positivt på att regeringens målsättning är att Sverige ska vara en aktiv och ledande förebild med ett hållbart jord- och skogsbruk som är miljöanpassat och bygger på tillvaratagande av förnybara resurser. De gröna näringarna ska ge en uthålligt god avkastning genom att naturresurserna kan brukas utan att förbrukas. Utskottet anser att de gröna näringarna måste bli än mer miljö- och resurseffektiva samtidigt som beredskapen för att möta klimatförändringar måste förbättras. Svenskt företagande ska hålla en hög miljöprofil i ett internationellt perspektiv, samtidigt som näringarna ges förutsättningar att vara fortsatt konkurrenskraftiga. Ett modernt och hållbart jord- och skogsbruk samt en modern och hållbar fiskerinäring värnar den biologiska mångfalden och minimerar negativ miljöpåverkan så att de uppsatta miljö kvalitetsmålen kan nås.

Det är viktigt att nyttjandet av naturresurserna i fortsättningen är hållbart och bidrar till att Sveriges miljömål uppnås och att ekosystemets förmåga att leverera olika ekosystemtjänster vidmakthålls och stärks, inte minst sett ur perspektivet av ett förändrat klimat. Utskottet delar regeringens uppfattning att de gröna näringarna har en viktig roll i utvecklingen mot ett hållbart samhälle och att det är viktigt att se över vilka åtgärder som kan påskynda omställningen för att minska klimatpåverkan och för att skapa fler jobb på landsbygden.

Landsbygdsprogrammet för Sverige 2007–2013 är ett viktigt instrument för landsbygdsutveckling. Ett av de övergripande målen för landsbygdsprogrammet är att medverka till att bevara och utveckla ett attraktivt natur- och kulturlandskap och att stimulera omställningen till en resurseffektiv och hållbar produktion med minskad miljöpåverkan. Detta bidrar även till att öka landsbygdens attraktionskraft som boendemiljö. Landskapet är

också en betydelsefull resurs för utveckling av företag som kan bidra till arbete och tillväxt på landsbygden. Det är viktigt att kontinuerligt arbeta för att bevara ekosystemtjänster och hållbart nyttja den biologiska mångfalden för att bidra till att uppfylla såväl nationella miljö kvalitetsmål som internationella åtaganden. Genom åtgärder i landsbygdsprogrammet ges många landsbygdsföretag möjlighet att utveckla verksamhet inom t.ex. naturvårdsentreprenad och andra miljörelaterade verksamheter. Därigenom görs avgörande insatser för att de miljö kvalitetsmål som rör skogs- och odlingslandskapen ska kunna uppnås. Samtidigt läggs en grund för jobb och tillväxt i landsbygdens näringsliv. Programmet stärker förutsättningarna för jobb på landsbygden och en hållbar produktion av livsmedel och bygger på grundläggande hänsyn till regionala och lokala förutsättningar. I programmets strategiska mål ingår att ett aktivt brukande av jordbruksmarken ska främjas i mindre gynnade områden, att produktionen av kollektiva nyttigheter såsom ett varierat landskap och biologisk mångfald ska stimuleras och att utvecklingen av brukningsmetoder som minskar jordbrukets negativa miljöpåverkan ska stärkas.

Den regionala tillväxtpolitiken och politiken för landsbygdens utveckling är hörnstenar och ger de grundläggande målen, prioriteringarna och en rad av verktygen för det strategiska arbetet med landsbygdsfrågor. Landsbygds perspektivet bör där det är relevant införlivas som en naturlig del i flera politikområden. Företag inom de gröna näringarna utgör byggstenar för att skapa och upprätthålla en levande landsbygd och hållbar tillväxt i hela landet. Utskottet anser i likhet med regeringen att politiken ska skapa förutsättningar för att företag på landsbygden ska kunna bli lönsamma och konkurrenskraftiga och att landsbygden ska vara attraktiv för människor att bo och verka på. En positiv utveckling av de gröna näringarna är avgörande även för att behålla och utveckla sysselsättning i efterföljande förädlingsled och skapar jobb och tillväxt i hela landet. Det moderna lantbruksföretaget är mer kapitalintensivt och kräver större investeringar än tidigare. Den ekonomiska politiken är viktig för viljan att investera.

Utskottet har även redovisat att regeringen för 2009 gjorde en omfördelning av 30 miljoner kronor inom landsbygdsprogrammet, i syfte att stärka utvecklingen av mat med mervärden. Under 2010 påbörjades en särskild riktad satsning på Sverige – det nya matlandet omfattande 160 miljoner kronor för åren 2010–2013. Huvuddelen av medlen fördelas till åtgärderna kompetensutveckling, diversifiering av jordbruksföretag, utveckling av mikro företag och landsbygdsturism. Utskottet välkomnar att regeringen arbetar vidare med visionen Sverige – det nya matlandet. Livsmedelsstrategin för hela Sverige och landsbygdsprogrammet är två centrala verktyg för att förverkliga visionen Sverige – det nya matlandet.

I sitt svar på interpellation 2009/10:453 om en strategi för Sveriges livsmedelsproduktion anförde jordbruksministern att svensk livsmedelsexport i ett längre tidsperspektiv ökar i en snabbare takt än importen av livsmedel. Statistiken visar på en god situation för livsmedelsindustrin, som till stor

del använder produkter från svensk primärproduktion vid sin tillverkning. Tyvärr har denna ökning av livsmedelsexporten ännu inte kommit primärproducenterna inom framför allt mejeri- och animaliesektorn till del. Jordbruksministern anförde vidare att sedan hans tillträde som statsråd på Jordbruksdepartementet har hans yttersta ambition och målsättning varit att förbättra konkurrenskraften för jordbrukssektorn i syfte att skapa jobb och tillväxt. De gröna näringarna ska utmärkas av omtanke, ansvarstagande och hög etik, och regeringen ska fortsätta att vara pådrivande för en hög miljöambition och ett gott djurskydd och verka för säker mat i Sverige och EU. Det tjänar både konsumenter och producenter på.

Regeringen har vidtagit en rad åtgärder under mandatperioden för att stärka jordbrukets konkurrenskraft. Exempel på detta är jobbskatteavdrag, nedsättning av arbetsgivaravgifter och borttagande av skatt på gödselmedel. Konkurrenskraftspaketet är ytterligare en insats som regeringen har vidtagit i syfte att stärka sektorns långsiktiga konkurrenskraft. Paketet omfattar totalt 235 miljoner kronor i form av insatser som t.ex. sänkt gräns för återbetalning av skatt på bränsle och återbetalning av skatt på el. Därutöver avskaffades ett antal registeravgifter och kontrollavgifter i syfte att stärka jordbrukets konkurrenskraft.

En betydelsefull åtgärd som vidtagits för konkurrenskraften i svenskt jordbruk är den ovan nämnda visionen om Sverige – det nya matlandet. De fem fokusområden som inkluderas i visionen är maten i den offentliga sektorn, förädlingen av mat, matturismen, restaurangbranschen och primärproduktionen. Dessa områden ska alla tillsammans bidra till att öka efterfrågan på svensk primärproduktion. Det är en vision som växt fram efter dialog och breda konsultationer med näringens aktörer. Detta är en dynamisk vision som måste vara under ständig utveckling och förnyelse. Det är också en vision som är beroende av de åtaganden som den privata näringen gör för att visionen ska realiseras. Därför välkomnar jordbruksministern det livsmedelsstrategiarbete som görs av Lantbrukarnas Riksförbund.

Det anförda torde i allt väsentligt tillgodose syftet med motionerna MJ361 (S), MJ365 (S) och U269 (KD) yrkande 8. Utskottet föreslår att motionerna lämnas utan vidare åtgärd i berörda delar.

Pilevallar

Enligt 7 kap. 11 § miljöbalken kan små mark- och vattenområden som utgör livsmiljöer för hotad flora och fauna eller som på annat sätt är speciellt värdefulla att skyddas förklaras som biotopskyddsområden av regeringen eller länsstyrelsen. Sådana beslut kan relatera till enskilda områden eller till alla områden av ett särskilt slag inom landet eller del av landet. Exempel på sådana områden är alléer, källor, stenrösen, pilevallar, åkerholmar, småvatten, våtmarker och stenvägar.

Enligt Landskapsprogram för Sverige 2007–2013 utgår miljöersättning för bevarande av värdefulla natur- och kulturmiljöer i odlingslandskapet. Inom landsbygdsprogrammets axel 2 finns det inom regionalt prioriterade

ersättningar (kapitel 5.4.3.6) möjlighet att ge stöd genom schablonersättning för restaurering av landskapselement. Ersättning utgår med 2 300 kr per träd för restaurering och återskapande av alléer.

Enligt den skånska genomförandestrategin för Landsbygdsprogram för Sverige utgår ersättning för skötsel av pilevallar. Ersättning utgår för att hindra igenväxning, för att hamla och för att återplantera de träd som dör. Vidare kan ersättning utgå som miljöinvestering i utvald miljö för att restaurera en allé, för att plantera träd i luckor eller för att återplantera på plats där det tidigare funnits en allé. Syftet med utvald miljö är att bevara och förstärka natur- och kulturmiljövärden, att förstärka kvalitetseffekterna av miljöersättningar samt att öka möjligheterna till rekreation i odlingslandskapet. Denna ersättning kan användas för pilar som står längs med en väg, eller för återplantering där pilar tidigare funnits längs en väg.

Utskottet föreslår att motion MJ366 (KD) lämnas utan åtgärd i den mån den inte kan anses vara tillgodosedd med vad som anförs.

Lokal förvaltning

Utskottet instämmer i vad som anförs i motion C311 (KD) yrkande 23 om behovet av att utveckla lokal förvaltning i landet. Det kan dock konstateras att frågan flera gånger lyfts fram i regeringens propositioner och i riksdagens ställningstaganden.

I proposition 2010/11:69 Utvidgning av Hamra nationalpark anförs att vikten av lokal förankring vid skydd av naturområden i allt högre utsträckning framhålls både nationellt och internationellt. Förvaltningen av den utvidgade nationalparken har under processen varit en viktig fråga för såväl nationella som regionala, kommunala och lokala företrädare. Regeringen finner det angeläget att nationalparken kan förvaltas i fortsatt stort samförstånd mellan olika berörda parter och att det är viktigt att samrådsförfarandet kring de viktigaste styrdokumenterna för en nationalparks förvaltning ger utrymme för lokalt och regionalt deltagande. I syfte att tydliggöra betydelsen av att förankra dessa beslut i lokalsamhället har nyligen nationalparksförordningen (1987:938) ändrats på sådant sätt att även kommunen ingår i den krets med vilken samråd ska ske inför beslut om vård och förvaltning av nationalparker (SFS 2009:729).

Vid inrättandet av Kosterhavets nationalpark (prop. 2008/09:98, bet. 2008/09: MJU19, skr. 2008/09:196) konstaterade regeringen att det arbete som under senare år gjorts kring inrättandet av Kosterhavet som nationalpark i ökande utsträckning karakteriserats av en ömsesidig strävan att uppnå ett gott skydd, en hållbar utveckling och en tydlig samverkan med en god lokal medverkan. Regeringen finner det angeläget att även förvaltningen av nationalparken kan ske med fortsatt stort samförstånd mellan olika berörda parter. Det är därför viktigt att förvaltningsorganisationen utformas så att möjligheterna till medverkan tas till vara på bästa sätt och att samrådsförfarandet kring de viktigaste styrdokumenterna för en nationalparks förvaltning ger utrymme för lokalt och regionalt deltagande.

I proposition 2008/09:214 Hållbart skydd av naturområden anförs att i konventionen om biologisk mångfald har ekosystemansatsen utvecklats. Det är en arbetsmetod för bevarande och hållbart nyttjande av land, vatten och levande varelser. Ekosystemansatsen förutsätter en adaptiv (anpassad) förvaltning av naturresurserna som tar hänsyn till komplexiteten och dynamiken i ekosystemen. Arbetet med skydd och förvaltning av fjällmiljöerna berör mycket stora områden där olika intressen och markanvändningsfrågor kan bli aktuella. Det är därför särskilt viktigt med en aktiv samverkan mellan naturvården och andra berörda. Av särskilt intresse i detta avseende är Laponiaprocessen, ett regeringsuppdrag till Länsstyrelsen i Norrbottens län att utveckla förvaltningsformerna kring världsarvet Lapponia. Laponiaprocessen sker i bred samverkan mellan samebyarnas intresseförening Mijá ednam, Jokkmokks och Gällivare kommuner, Länsstyrelsen i Norrbottens län och Naturvårdsverket. Målsättningen är att skapa en förvaltningsplan och en ny förvaltningsorganisation för världsarvet. Vid riksdagsbehandlingen av propositionen anförde utskottet (bet. 2009/10:MJU9, skr. 2009/10:28) att den pågående Laponiaprocessen om förvaltningen av världsarvet Lapponia är en viktig del i strävan att finna de förvaltningsformer som på bästa sätt garanterar ett gott skydd, en hållbar utveckling och en tydlig samverkan med en god lokal medverkan.

Utskottet konstaterade vid behandlingen av regeringens proposition 2009/10:239 Älgförvaltningen att den nuvarande organisationen av jakt efter älg bör ändras i syfte att åstadkomma en lokalt förankrad och ekosystembaserad älgförvaltning (bet. 2010/11:MJU6).

Enligt uppgift från Miljödepartementet sköts skötsel och tillsyn (med undantag av eventuell myndighetsutövning) av nationalparker, naturreservat och naturvårdsområden ofta av lokala entreprenörer, arrendatorer och markägare. Det är en policy som Naturvårdsverket och länsstyrelserna har utvecklat under åren.

Syftet med motion C311 (KD) yrkande 23 bör med det anförda i huvudsak vara tillgodosett. Motionsyrkandet bör lämnas utan vidare åtgärd.

Mål för ekologisk produktion m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om landskapsstrategier (S), om mål för ekologisk produktion och konsumtion (M) och om odlingsfria zoner (KD).

Jämför reservation 8 (S).

Motionerna

Regeringen har gett länsstyrelserna i uppdrag att inleda arbetet med regionala landskapsstrategier. Arbetet syftar till att bevara biologiska värden i landskapet. För att skapa en helhetssyn på det hållbara brukandet av jorden och skogen är det enligt motion MJ215 (S) avgörande med en regional landskapsstrategi även för företagande och entreprenörskap och inte bara en naturvårdsstrategi. En samlad strategi behövs som ser möjligheterna och fokuserar på helheten.

Enligt motion MJ226 (M) yrkande 1 bör riksdagen inte fastställa nationella mål för ekologisk produktion och konsumtion. Det finns inte någon entydig forskning som visar att den totala miljönyttan blir bättre med ekologisk odling. Tvärtom har ett antal forskare vid Sveriges lantbruksuniversitet hävdats motsatsen.

Enligt motion MJ367 (KD) bör det införas krav på odlingsfria zoner på 5–10 m längs vattendrag. Enligt tillgänglig sakkunskap skulle sådana gröna zoner verksamt bidra till att ta upp kväve och fosfor så att åarna inte blir övergödda. Samma funktion har också bevarade och nyanlagda våtmarker och översilningsängar. Dräneringsvattnet kunde också samlas i dammar och under torrperioder åter tillföras åkrarna, projekt som lämpligen kunde finansieras via jordbrukets miljöstöd.

Utskottets ställningstagande

Mål för ekologisk produktion

Av Landsbygdsprogrammet för Sverige 2007–2013 framgår att den ekologiska produktionen i Sverige i ett internationellt perspektiv är stor. Vidare anføres att den ekologiska produktionen är ett led i utvecklingen av en uthållig livsmedelsproduktion och bidrar till flera miljömål, särskilt eftersom inte kemiska växtskyddsmedel används i produktionen. Ekologiskt jordbruk innebär odling och djurhållning där man strävar efter miljöhänsyn, resurshushållning och en hög självförsörjningsgrad. Både vad gäller växtnäring och foder utnyttjas främst på platsen givna och förnybara resurser. Kemiska växtskyddsmedel och lättlöslig mineralgödsel används inte i ekologisk odling. Växtskydd baseras i stället på en varierad växtföljd. Vallen med sin blandning av gräs- och kvävefixerande baljväxter spelar en avgörande roll för växtnäringens försörjning. Tillsammans med en anpassad jordbearbetning och mekanisk ogräsbekämpning är växtföljden viktig för att hålla ogräsen på en hanterbar nivå. Eftersom man i ekologisk odling inte använder kemiska växtskyddsmedel bidrar produktionsformen till att nå en god vattenkvalitet men har också positiva effekter när det gäller biologisk mångfald, hållbar och resurseffektiv produktion och till möjligheten att nå flera av de nationella miljö kvalitetsmålen. Ekologisk produktion och förädling av ekologiska produkter samt annan produktion med mervärden kan också skapa förutsättningar för nya företag på landsbygden.

Genom axel 2 i landsbygdsprogrammet kan brukare av åkermark och betesmark få ersättning för ekologisk odling eller ekologisk djurhållning respektive resursbevarande produktion med ekologisk inriktning, om de uppfyller villkoren för ekologiska produktionsformer.

Miljö- och jordbruksutskottet har genomfört ett uppföljningsprojekt om ekologiskt jordbruk (bet. 2010/11:MJU2). Uppföljningen har inriktats på att kartlägga vilka olika insatser som staten gör för att stimulera den ekologiska produktionen och den offentliga konsumtionen av ekologiska livsmedel, vilka resultat som dessa insatser har haft samt vilka problem och möjligheter det finns när det gäller den fortsatta utvecklingen (se Uppföljning av ekologisk produktion och offentlig konsumtion, 2010/11:RFR1).

Utskottet har funnit att konsumenternas efterfrågan på ekologiska livsmedel har ökat starkt under senare år. Utvecklingen av den ekologiska produktionen har också varit starkt positiv. Utskottet konstaterar att målen för den ekologiska produktionen av mjölk, ägg, nöt, gris och matfågel har uppnåtts. Däremot kommer inte målet om att 20 % av jordbruksmarken ska vara certifierad som ekologisk liksom målet om att 25 % av den offentliga sektorns livsmedelskonsumtion ska vara ekologisk 2010 att nås. Det finns förutsättningar för att den ekologiska livsmedelsproduktionen ska fortsätta att öka, förutsatt att konsumenternas intresse för ekologiska produkter håller i sig.

Frågan om att formulera nya mål för den ekologiska produktionen och den offentliga sektorns konsumtion av ekologiska livsmedel efter 2010 bör, enligt utskottets mening, analyseras vidare. I väntan på att en sådan analys genomförs kan de nuvarande målen kvarstå. I landsbygdsprogrammet 2007–2013 finns mål för den ekologiska produktionen fram till 2013 som till stor del motsvarar 2010 års produktionsmål. Huvuddelen av de medel som avsätts för att stimulera den ekologiska produktionens miljöeffekter finansieras via landsbygdsprogrammet.

Dåvarande jordbruksministern har redovisat att den kraftigaste stimulansåtgärden för ekologisk produktion som vi har i dag är den miljöersättning för ekologiska produktionsformer som finns inom ramen för landsbygdsprogrammet där vi årligen betalar ut ca 0,5 miljarder kronor till jordbrukare som bedriver ekologisk produktion (svar på interpellation 2007/08:80). För offentlig konsumtion av ekologiska livsmedel är det främst offentliga aktörer som har ett ansvar att ställa krav i samband med upphandlingar. Det är viktigt att beslutsfattare på lokal och regional nivå ger sina tjänstemän mandat och medel att köpa in ekologiska livsmedel. Regeringen ser dock inte att det bara är genom statliga ekonomiska åtgärder som man kan och ska verka för en ökad produktion och konsumtion av ekologiska produkter. Utvecklingen måste komma från de aktörer som verkar på marknaden, och konsumenternas efterfrågan är helt avgörande för utvecklingen.

Trenden under de senaste åren visar på effektivare och mer innovativa svenska livsmedelsföretag med färre anställda, samtidigt som antalet företag inom livsmedelssektorn med småskalig produktion och t.ex. gårdsför-

säljning ökar. Företagen har kunnat dra nytta av marknadens ökade efterfrågan på ekologiska produkter och mat med lokal prägel. Försäljningen av ekologiska livsmedel ökade med 15–20 % under 2009. Omfattande revideringar har gjorts under 2009 av landsbygdsprogrammets axel 2, vilket inneburit både höjda ersättningsnivåer för befintliga insatser och för fyra nya insatser. De ersättningar som har reviderats omfattar framför allt insatser för förbättrad vattenkvalitet och insatser för bevarande av biologisk mångfald i ängs- och betesmarker samt ersättning för certifierad ekologisk produktion.

Utskottet konstaterar att staten finansierar och genomför insatser i syfte att utveckla och effektivisera den ekologiska produktionen (bet. 2010/11: MJU2). Insatserna görs i form av forskning, utveckling, rådgivning och kunskapsspridning. Dessa insatser har bidragit till utvecklingen av den ekologiska produktionen. Framsteg som görs inom ekologisk produktion när det gäller att nå ökad produktivitet utan användning av tillsatsmedel i form av kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel kan bidra till att utveckla hållbara produktionsmetoder inom konventionell produktion. Staten bör, enligt utskottets mening, fortsätta att satsa på kunskapsutveckling inom ekologisk produktion. Till exempel är det viktigt med utveckling av arter och grödor anpassade till ekologisk produktion i svenskt klimat.

Utskottet bedömer att marknaden för ekologiska produkter på sikt kommer att kunna utvecklas på egna villkor och välkomnar en ökad marknadsanpassning av den ekologiska produktionen. Utskottet anser att syftet motion MJ226 (M) yrkande 1 i allt väsentligt har tillgodosetts med vad som anförts. Motionen lämnas utan åtgärd i berörd del.

Odlingsfria zoner

Av Landskapsprogram för Sverige 2007–2013 framgår att syftet med skyddszoner är att minska ytavrinningen och växtnäringssläckaget från åkermarken. Genom att anlägga en gräsbevuxen zon längs vattendrag och sjöar minskar ytavrinningen från åkermarken och fältkanten stabiliseras särskilt under höst och vinter då vattenmättnaden vanligtvis är högre men också i samband med kraftig nederbörd och snösmältning. Därmed får man i regel lägre förluster av främst fosfor bunden till jordpartiklar. Skyddszoner är även gynnsamma för flora och fauna och kan vara positiva för att mildra effekterna vid översvämning vid förändrade klimatförhållanden.

I dag är det förbjudet att sprida gödsel (alla slag av gödselmedel) närmare än 2 m från kant som gränsar till sjö och vattendrag i de s.k. känsliga områdena (de områden som finns utpekade enligt nitratdirektivet 91/676 och omfattar de mer intensiva jordbruksområdena i Sverige). Den gödsel som djuren själva tillför marken vid betesgång ska inte räknas in i begreppet spridning (24 a § SJVFS 2009:82, 2010:55). Denna regel är också tvärvillkor, vilket innebär att brukaren kan förlora jordbruksstöden om han eller hon bryter mot regeln. Detta krav kommer även att gälla som tvärvillkor för hela Sverige fr.o.m. 2012. Regeln innebär dock inte att jord-

brukaren inte får odla på denna remsa. Tvärvillkoren finns reglerade i Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS) 2010:4 om direktstöd. Ett tvärvillkor om 2 m spridningsfri zon kommer att börja gälla 2012, och inför det kommer bestämmelsen att införas i föreskrifterna.

I dag finns inom landsbygdsprogrammet möjlighet att få stöd för skyddszoner (3 000 kr/ha och år), vilket innebär en gräsbevuxen zon 6–20 m längs med vattendrag där gödsel och växtskyddsmedel inte sprids. Inom landsbygdsprogrammet finns i dag också möjlighet att få ersättning för anläggning och restaurering av våtmarker och våta marker samt för skötsel av dessa. Dessutom finns särskilt stöd till anläggning av fosforreducerande dammar som är något annorlunda utformande än våtmarker. Utskottet har fått uppgift om att om ett generellt krav skulle införas på odlingsfri zon (vilket motsvarar skyddszon) innebär det att stödet till skyddszoner i landsbygdsprogrammet måste tas bort och att brukaren skulle få stå för den kostnad som det innebär.

Utskottet avstyrker motion MJ367 (KD).

Landskapsstrategier

Syftet med landskapsstrategier för biologisk mångfald är enligt proposition 2009/10:155 Svenska miljömål – för ett effektivare miljöarbete att se helheten för biologisk mångfald, kulturmiljövärden, friluftsliv och ett hållbart nyttjande (bet. 2009/10:MJU25). Bevarandeinsatser ska kompletteras med utvecklings- och planeringsinsatser för ett hållbart nyttjande av biologiska resurser utifrån en helhetssyn på landskapet. Arbetet med regionala landskapsstrategier för biologisk mångfald bör fortsätta, utifrån den generella vägledning som Naturvårdsverket har tagit fram. Det bör ske i en öppen process där markägare och övriga representanter för jord- och skogsbruket samt andra berörda organisationer och intressenter inbjuds att delta. Enligt Naturvårdsverkets regleringsbrev för 2010 har medel anvisats till länsstyrelserna för detta.

Regionala landskapsstrategier utgår från den tidigare nämnda ekosystemansatsen, som har sitt ursprung i konventionen om biologisk mångfald. Landskapsstrategierna för biologisk mångfald ska enligt propositionen utgöra underlag för olika typer av framtida samråd och MKB-processer, t.ex. planering av olika infrastrukturprojekt, översikts- och detaljplaner, planering för skydd och skötsel av naturområden och arter och vattenmyndigheternas åtgärdsprogram eller åtgärder för att förebygga t.ex. översvämningar och ras. Landskapsstrategierna utgör också underlag för kommande regionala utvecklings- och tillväxtplaner. Landskapsstrategier för biologisk mångfald kan kombineras med bredare tvärsektoriella frågeställningar, exempelvis strategier för landsbygdsutveckling. Det är även viktigt att den enskilde markägaren gör bedömningar utifrån ett större sammanhang i sitt brukande av landskapet.

Naturvårdsverket har enligt uppgift från Miljödepartementet utarbetat en långsiktig intern strategi som ska vägleda myndigheten i dess arbete med regionala tillväxtfrågor. Enligt samma uppgifter följer Naturvårdsverket kontinuerligt länsstyrelsernas arbete med landskapsstrategierna för biologisk mångfald och hur de kan bidra till att uppnå ett hållbart nyttjande och en bättre samordning av olika insatser.

De regionala landskapsstrategierna har koppling även till den europeiska landskapskonventionen. Landskapskonventionen är en regional konvention för Europa som slår vakt om betydelsen av det omgivande landskapet. Konventionens syfte är att främja skydd, förvaltning och planering av landskap, samt att organisera europeiskt samarbete i landskapsfrågor. Den syftar också till att stärka allmänhetens och lokalsamhällets delaktighet i det arbetet med landskapsfrågor. Den har arbetats fram av Europarådet och omfattar de länder som är medlemmar av Europarådet. Sverige har ratificerat den europeiska landskapskonventionen, och konventionen träder i kraft den 1 maj 2011. Regeringen har givit Riksantikvarieämbetet i uppdrag att i samverkan med berörda myndigheter initiera utvecklingsarbete med konventionens tillämpning i Sverige.

Utskottet, som inte vill föregripa resultatet av det påbörjade arbetet, föreslår att motion MJ215 (S) lämnas utan vidare åtgärd.

Hästens roll i samhällsutvecklingen m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om en mer hästanpassad samhällsutveckling (MP), om hästens roll och potential inom skogsbruket (MP), om att hästsektorns positiva effekter bör uppmärksammas (M), om värdegrunder för tävling med häst (M), om att hästsektorn ska vara en naturlig del av att utveckla landsbygden (M) och om behovet av en utvecklad hjortuppfödning i Sverige (M).

Jämför reservation 9 (MP).

Motionerna

I motion MJ216 (MP) yrkande 3 anfördes att det bör finnas resurser för att utveckla teknik och redskap för att ge möjlighet till en mer hästanpassad samhällsutveckling. Att använda naturliga hästkrafter kan bidra till mindre klimatpåverkan, mindre miljöbelastning och fler arbetstillfällen. Det finns enligt motionären ett ökat intresse för att utveckla hästens roll och potential inom skogsbruket (yrkande 4). Det finns många fördelar med en mer försiktig körning i skogen med en häst i stället för en skogsmaskin.

Hästsektorns många positiva effekter bör uppmärksammas, enligt motion MJ278 (M) yrkande 1. Hästen har stor betydelse för Sverige – för ungdomar, funktionshindrade och för rehabilitering. Den har en ekonomisk

potential för ökad turism och bidrar till att hålla landsbygden levande. Värdegrunder bör också fortsättningsvis utvecklas för tävling med häst (yrkande 5). Att arbeta för att utveckla hästsektorn bör enligt motionen vara en naturlig del av att utveckla landsbygden och bidra till att nå EU:s miljömål (yrkande 8). Hästföretag är ofta små och drivs till stor del av kvinnor.

I motion MJ438 (M) anförs att i Sverige föds hjortar upp i hägn med s.k. extensiv uppfödning, vilket innebär att tillskottsutfodring endast undantagsvis kan förekomma. Inte sällan är dessa hägn även avsedda för jakt. I andra länder har man utöver den extensiva uppfödningen även möjlighet att utfodra djuren mer kontinuerligt och kan därigenom föda upp fler djur på samma hägnade yta. Genom att öka utfodringen kan man också få en ökad lönsamhet. En intensiv hjortuppfödning på djurens villkor kan mycket väl stämma in med djurens väl och en god etik.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare konstaterat (bet. 2008/09:MJU2) att landsbygdsprogrammet för perioden 2007–2013 innebär flera möjligheter att stödja hästverksamheten i landet, exempelvis med vallstöd, betesmarksersättningar, investeringsstöd och stöd för kompetensutveckling. Regeringen inledde 2006 en satsning på hästsektorn som fortsatte 2007–2010. Satsningen omfattar totalt 15 miljoner kronor per år, varav 6 miljoner kronor per år till Jordbruksverket och 7 miljoner kronor till Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande för samfinansierad forskning på hästområdet, för vilken näringen avsätter lika mycket. Jordbruksverkets medel har använts till att stödja nationella projekt som bidrar till att främja ett livskraftigt hästföretagande.

Utskottet har fått uppgift om att landsbygdsministern har bildat en samarbetsgrupp inom hästområdet för att bättre ta till vara hästsektorns utvecklingspotential. Samarbetsgruppen ska arbeta med frågor som är viktiga för att utveckla hästsektorn och ska utgöra en plattform för informations- och erfarenhetsutbyte. Gruppen har bred kompetens om frågor som rör hästhållning, uppfödning, utbildning, företagande, samhällsplanering, m.m. Deltagare är bl.a. Ridskolornas Riksorganisation, Svenska Ekoturismföreningen, naturbruksgymnasierna, Avelsföreningen för Svenska Varmblodiga Hästen, Svenska Islandshästförbundet, Western Riders Association of Sweden, länsstyrelserna, Boverket och Sveriges Kommuner och Landsting, Jordbruksverket, Sveriges lantbruksuniversitet, Nutek, Lantbrukarnas Riksförbund, Brukshästarnas Samarbetskommitté, Hästnäringens Nationella Stiftelse, Hästnäringens Yrkesnämnd, Svensk Galopp, Svenska Hästavelsförbundet, Svenska Ridsportförbundet, Svenska Travsportens Centralförbund och Sveriges Veterinärförbund. Landsbygdsdepartementets samarbetsgrupp inom hästområdet träffas enligt uppgift två eller tre gånger per år.

Jordbruksverket presenterade under januari 2011 resultatet från undersökningen Hästar och anläggningar med häst 2010. Antalet hästar per 1 000 invånare är i genomsnitt 39 stycken för hela riket. Det är en mycket hög siffra, som innebär att vi efter Island är det mest hästtäta landet i Europa. Senast en liknande undersökning genomfördes var 2004. Ökningen av antalet hästar i Sverige uppskattas till drygt 10 % mellan 2004 och 2010. Jordbruksverket konstaterar att det finns många olika utvecklingsvägar för hästföretagare. Om medvetenheten om olika tänkbara scenarier ökar kan åtgärder vidtas för att påverka utvecklingen. Jordbruksverket har gjort en framtidsstudie, Framtidsspaning om hästsektorn, för att peka ut ett antal möjligheter inom sektorn.

Under åren 2006–2010 pågick projektet Livskraftigt hästföretagande med mer än 100 projekt med olika organisationer, föreningar och företagare inom hästsektorn som projektgenomförare. Rapporterna från de projekt som har fått stöd 2006–2010 finns tillgängliga på Jordbruksverket. Regionala forum har som syfte att samverka inom övergripande områden och stärka hästsektorn. I samverkan ingår regionala aktörer som länsstyrelser, regionförbund och kommuner samt organisationer för småföretagare, hästsport, avel och uppfödning. Exempel på frågor som regionala forum kan arbeta med är dels att ta med hästrelaterade verksamheter i samhällets planeringsprocesser och beslutsprocesser, dels hästnäringens hållbara tillväxt och främjandet av en god hästvelfärd samt frågor om hästsektorns miljöpåverkan. Att främja regionala forum har varit syfte i ett flertal projekt inom Livskraftigt hästföretagande.

Hästnäringen har hösten 2010 genom beslut i Hästnäringens representationsråd enats om en gemensam värdegrund för träning och tävling med häst. Representationsrådet består av flera organisationer, bl.a. ATG, Lantbrukarnas Riksförbund, Svenska Ridsportförbundet, Svensk Travsport, Svensk Galopp, Svenska Hästavelsförbundet, Avelsföreningen för den Svenska Varmblodiga Hästen och Svenska Islandshästförbundet.

Inom landsbygdsprogrammet finns det möjligheter att få stöd för investeringar eller för kompetensutveckling. För personer yngre än 40 år som vill starta ett företag inom avel och uppfödning finns startstöd för att komma i gång. Det finns också möjligheter att söka projektstöd. I Jordbruksverkets broschyr Professionella hästföretagare kan inspiration och goda exempel från verkligheten hämtas.

Av Jordbruksverkets regleringsbrev 2011 framgår under anslag 1:23 under rubriken Återföring av handelsgödselmedel att högst 12 miljoner kronor ska utbetalas till Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande för forskning inom hästområdet, varav minst 7 miljoner kronor ska avse samfinansierad forskning för vilken näringen avsätter lika mycket.

Landsbygdsminister Eskil Erlandsson har redovisat (svar på skriftlig fråga 2010/11:44) att hästnäringen är en växande bransch med stor betydelse för utvecklingen och företagandet på landsbygden. Regeringens sats-

ning Livskraftigt hästföretagande har funnits sedan 2006 och har som övergripande syfte att hästnäringen ska utvecklas och kunna erbjuda jobb i livskraftiga företag. En röd tråd genom arbetet är lönsamt företagande och utveckling av en professionell hästnäring. Landsbygdsprogrammet är också ett viktigt verktyg eftersom det erbjuder möjligheter till bl.a. kompetensutveckling och investeringsstöd för hästföretagare. Staten och hästnäringen behöver arbeta gemensamt för att förbättra arbetsvillkoren inom hästnäringen.

Utskottet konstaterar med den lämnade redovisningen att flera insatser görs för att stärka hästsektorn och anser att syftet med motionerna MJ216 (MP) yrkandena 3 och 4 och MJ278 (M) yrkandena 1, 5 och 8 därmed i allt väsentligt måste anses vara tillgodosett. Motionerna bör lämnas utan vidare åtgärd i berörda delar.

När det gäller hjortuppfödning vill utskottet redovisa att övergripande mål för axel 3 är en ökad diversifiering av landsbygdens näringsliv i syfte att främja sysselsättning, en högre livskvalitet för dem som bor på landsbygden samt ett hållbart nyttjande av landsbygdens samlade resurser. Företagande, hållbar tillväxt och innovationer på landsbygden bör främjas och insatser bör förstärka företagets konkurrenskraft och främja en diversifiering av landsbygdens näringsliv och därmed bidra till sysselsättning som ger inkomster och ett hållbart utnyttjande av landsbygdens resurser. Lokalt entreprenörskap, företagande, miljöanpassade produktionsmetoder och utvecklingsarbete ska stimuleras. Som en särskild prioritering anges att landskapet med dess natur- och kulturmiljövärden utgör en betydande resurs för utveckling av företag såväl inom besöksnäring som med koppling till jakt, fiske och friluftsliv.

Enligt 3 § Naturvårdsverkets föreskrifter (2002:20) om vilthägn och inhägnader för handelsträdgårdar m.m. för att förebygga skador av hare får bl.a. hjortdjur som genom naturlig utbredning tillhör den svenska faunan hållas i vilthägn (SJVFS 1999:110, L:80). Enligt 8 § Djurskyddsmyndighetens föreskrifter (DFS 2004:23) om hållande av dovhjort och kronhjort i vilthägn ska antalet djur i hägnen anpassas efter hägnens storlek och biotop. Under vegetationsperioden får inte fler djur hållas i ett hägn än att de får så mycket föda att deras normala tillväxt kan ske utan tillskottsfoder. Enligt 11 § ska under utfodringsperioden foderplatserna vara utformade så att fodret inte förorenas och så att alla djur som ingår i en grupp kan äta samtidigt. Plötsliga foderomställningar får inte förekomma om inte särskilda skäl föranleder det (jämför bet. 2009/10:MJU19).

Enligt uppgift från Jordbruksverket utgår nuvarande lagstiftning från att hjort föds upp extensivt. Bakgrunden till nuvarande regler för utfodring grundas på att hägnad hjort betraktas som vilt och att hjortarna så långt möjligt ska leva i hägn under förhållanden som motsvarar vilt tillstånd. Foderbehovet under vegetationsperioden ska täckas genom naturligt bete, och antalet individer i hägnen ska regleras för att motsvara den naturliga fodertillgången under vegetationsperioden. Det finns också många andra

faktorer som är avgörande för individantalet, t.ex. att olika arter, som dovhjort och kronhjort, har olika beteende. Andra skillnader är artens behov av att hävda revir eller ingå i en flock. Hägnet ska ge möjligheter till skydd mot yttre störningar, t.ex. mot rovdjur, trafik och besökare. Frågor om smittskydd måste beaktas eftersom ett tätare bestånd orsakar ökande problem med djurhälsa och parasiter. Djuren blir påverkade av stress vid utfodringsplatser och vid ökad hantering.

Utskottet är i dag inte berett att föreslå något uttalande från riksdagens sida med anledning av motionen men utgår från att regeringen följer frågan. Motion MJ438 (M) bör lämnas utan vidare åtgärd.

Traditionell kunskap m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om fäbodbrukets fortsatta utveckling (S) och om traditionell kunskap i samhällsbyggande processer (MP).

Jämför reservationerna 10 (S) och 11 (MP).

Motionerna

I fråga om fäbodbrukets fortsatta utveckling och om att förutsättningarna för fäboddar bör förbättras anförts i motion MJ293 (S) att de svenska fäbodarna är viktiga för att upprätthålla ett unikt odlingslandskap med starka regionala särdrag, och de representerar en viktig kulturbärande tradition. Fäbodarna slår vakt om våra naturliga betesmarker och är en förutsättning för skogens unika betesbiotoper.

Det finns i dag ett nyväckt intresse för hur man klarade av allting förr, och när frågorna ställs kanske man får en hel del intressanta svar. Det är enligt motion MJ447 (MP) viktigt med en utredning för att se vilka ytterligare möjligheter det finns med att utnyttja s.k. traditionella kunskaper i den samhällsbyggande processen.

Utskottets ställningstagande

Jordbruksministern har i svar på två skriftliga frågor (2006/07:1318 och 2006/07:1319) redovisat att det svenska fäbodbruket är en viktig del av vårt kulturarv, och som förvaltare av natur- och kulturmiljövärden är fäbodarna viktiga att bevara. Därför innehåller det svenska landsbygdsprogrammet omfattande ersättningar för att kompensera fäbodbrukarna för de insatser som de gör för att bevara dessa värden. Ersättningar till fäbodbetet har förändrats på ett antal punkter jämfört med tidigare program. Motivet för dessa förändringar är bl.a. att ersättningen i vissa fall har lett till en för hög betesintensitet, vilket kan riskera de biologiska och kulturhi-

storiska värdena. Till skillnad från tidigare program är ersättningarna till fäbodbetet uppdelade på flera insatser. I stället för att enbart basera ersättningen på basis av antalet djur vid fäboden innehåller de nya ersättningarna också en grundläggande kompensation för alla brukare som bedriver fäbodbruk, oavsett hur många djur man håller vid sin fäbod. Dessutom finns en möjlighet för länsstyrelserna att i sina regionala prioriteringar bevilja ytterligare stöd för angelägna skötselåtgärder vid fäbodarna.

I de skriftliga frågesvaren anförs vidare att utöver de riktade ersättningarna till fäbodbetet finns flera insatser inom landsbygdsprogrammet för att stärka fäbodbruket såsom investeringsstöd, förädlingsstöd och stöd för kompetensutveckling. De samlade insatserna inom det nya landsbygdsprogrammet, både miljöersättningar och övriga insatser inom programmet, ska bidra till att fäbodbruket i Sverige ska kunna fortsätta att utvecklas och bidra till en positiv utveckling på den svenska landsbygden. Jordbruksministern såg därför inte behov av att ytterligare tillföra resurser till fäbodbruket, utöver de kraftfulla satsningar som görs inom landsbygdsprogrammet.

Utskottet konstaterar att med stöd av landsbygdsprogrammet utgår miljöersättningen Biologisk mångfald och kulturmiljövärden i betesmarker, slåtterängar och våtmarker för fäbodbete och för fäbod i bruk. Härutöver finns inom avsnittet Regionalt prioriterade ersättningar (avsnitt 17.3) ytterligare åtgärder för att särskilt stödja skötsel av fäbodvall och fäbodskog. Utskottet avstyrker med det anförda motion MJ293 (S).

När det gäller frågan om s.k. traditionell kunskap i samhällsbyggande processer vill utskottet redovisa att genom regeringsbeslut den 15 december 2005 gavs Centrum för biologisk mångfald i uppdrag att inrätta ett nationellt program för lokal och traditionell kunskap relaterat till bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald. Programmet ska kartlägga och dokumentera, upprätthålla samt sprida lokal och traditionell kunskap och ska ha särskilt fokus på traditionell och lokal kunskap knuten till den samiska kulturen. Programmet är en del i Sveriges genomförande av konventionen om biologisk mångfald som undertecknades 1994, särskilt artikel 8j som handlar om traditionell kunskap i förvaltandet av biologisk mångfald. I beslutet framhölls vikten av ett nära samarbete med Sameetinget. Detta samarbete har resulterat i ett särskilt delprogram kallat det samiska initiativet vars mål är att det samiska samhället utifrån egna prioriteringar tar initiativet att dokumentera samisk traditionell kunskap och naturresursanvändning.

I propositionen (2004/05:150) som ligger till grund för programmet anförs att bevarande och användning av lokal och traditionell kunskap relaterad till bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald har betydelse för möjligheten att uppnå Ett rikt växt- och djurliv och även övriga miljö kvalitetsmål som behandlar biologiska resurser. Lokal delaktighet och förvaltning där hänsyn tas till lokal och traditionell kunskap kan gynna både biologisk mångfald och ge möjlighet till långsiktig ekonomisk utveckling. Den lokala och traditionella kunskapen är en del av en kultu-

rell och lokal identitet som kan bidra till nygamla innovationer för att skapa ett hållbart samhälle, främja lokala produkter viktiga för landsbygdsutveckling och bevara traditionell markanvändning.

Programmet, Naptek, ska fokusera på traditionell kunskap kopplad till nyttjandet av biologisk mångfald, särskilt med betydelse för mångfaldens bevarande. Verksamheten inleddes i början av januari 2006 och arbetet samordnas av Centrum för biologisk mångfald i nära samarbete med flera nyckelintressenter för traditionell kunskap. Arbetet sker i samråd med Sameetinget i de delar som rör samisk lokal och traditionell kunskap. Programmet har även ett programråd med en rådgivande funktion. Programmet löper till att börja med två treårsperioder, dvs. 2006–2008 respektive 2009–2011.

Utskottet föreslår att motion MJ447 (MP) med det anförda lämnas utan åtgärd.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Hållbart jordbruk, punkt 1 (S)

av Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S) och Piry Niemi (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:MJ343 och avslår motionerna 2010/11:U269 yrkandena 1 och 6, 2010/11:MJ246, 2010/11:MJ392 yrkande 4 och 2010/11:MJ421 yrkande 10.

Ställningstagande

Den pågående översynen av CAP kommer förmodligen att innebära ett vägval för den framtida gemensamma jordbrukspolitiken. De budgetrestriktioner som finns i ett finansiellt svagare Europa får helt klart konsekvenser för framtiden. Det gäller därmed att effektivt utnyttja skattebetalarnas pengar. Eftersom de utmaningar som Europa står inför inte sätter gränser är det naturligt att det även fortsättningsvis finns en stark gemensam jordbrukspolitik som kan medverka till gemensamma lösningar som bl.a. innebär följande.

- Säkra livsmedelssäkerheten långsiktigt för den europeiska befolkningen och medverka samtidigt till att säkra tillgången på livsmedel i takt med den ökade globala efterfrågan. Denna förväntas att öka med 70 % till 2050 (FAO). Den senare tidens instabilitet på marknaden, ofta som en följd av klimatförändringarna, visar hur viktigt det är att hålla livsmedelsförsörjningen intakt (eller t.o.m. att öka den).
- Säkra samtidigt att europeiska konsumenter får tillgång till livsmedel av hög kvalitet producerade på ett hållbart sätt. Det är viktigt att sträva efter ett hållbart samhälle för att säkra öppna landskap, tillgång till vatten och andra naturresurser.
- Livsmedelsproduktion, även i bergsområden och andra ytterområden, medverkar till en levande landsbygd, arbetstillfällen (genom exempelvis turism) och till ett rikare samhälle.

- Satsningar på forskning och innovationer för att få ett mer effektivt och resurssnålt jordbruk.

Detta bör ges regeringen till känna.

2. Hållbart jordbruk, punkt 1 (V)

av Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2010/11: MJ392 yrkande 4 och 2010/11: MJ421 yrkande 10 och avslår motionerna 2010/11: U269 yrkandena 1 och 6, 2010/11: MJ246 och 2010/11: MJ343.

Ställningstagande

En viktig förutsättning för att jordbruket ska kunna bidra till att förbättra Östersjöns miljö är att utvecklingen av EU:s gemensamma jordbrukspolitik utformas så att incitamenten främjar en minskning av jordbrukets miljöpåverkan. I dag bedrivs jordbruket i östra Europa i stor utsträckning på ett sådant sätt att näringsläckaget är betydligt mindre än i det hårt effektiviserade jordbruket i Västeuropa. Om det östeuropeiska jordbruket skulle ge ifrån sig lika mycket näring per producerad enhet som i de äldre EU-staterna, skulle miljöambitionerna för Östersjön bli omöjliga att nå. Det är därför viktigt att den gemensamma jordbrukspolitiken utvecklas på ett sådant sätt att det östeuropeiska jordbruket inte tar efter de negativa sidorna hos jordbruket i väst.

I Vänsterpartiets rapport Djurindustrin och klimatet – EU blundar och förvärrar (2007) konstateras att EU understöder kött- och mejeriindustrin med ungefär 30 miljarder kronor per år i form av s.k. interventioner och direktstöd. Dessutom ger EU 400 miljoner kronor i stöd till marknadsföring av olika djurprodukter, så att försäljningen av dem därmed ska öka. Sverige bör agera för ett slutdatum då kontraproduktiva subventioner som stöder kött- och mejeriindustrin ska vara utfasade. Sverige bör verka för att EU:s dumpning av livsmedelsöverskott till länder i syd ska upphöra.

Detta bör ges regeringen till känna.

3. Stadsjordbruk, punkt 2 (S, MP, V)

av Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyry Niemi (S), Åsa Romson (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:T502 yrkande 13.

Ställningstagande

I städer runt om i världen finns ett växande intresse för odling. Fördelarna är många: genom odlingen skapas sociala mötesplatser, uppbyggnad av kunskap och inbjudande grönområden. Inte minst skapas möjligheter till en lokal och hållbar matproduktion, som kan bli ett bidrag till stadens livsmedelsförsörjning.

De statliga myndigheter och institutioner som i dag har jordbruk och odling på sitt bord har ett uppdrag som är koncentrerat till landsbygden. Det innebär i praktiken att myndigheter och länsstyrelser inte har vare sig ansvar eller mandat att stötta en utveckling av stadsodling. Detta utgör ett strukturellt hinder för stadsodling. Vi anser därför att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om hur uppdrag till länsstyrelser och berörda myndigheter kan förändras så att de ges möjlighet att utgöra en stödfunktion även för stadsjordbruk. Detta bör ges regeringen till känna.

4. EU:s regelverk, punkt 4 (MP, V)

av Åsa Romson (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:So283 yrkande 20 och avslår motionerna 2010/11:MJ339 och 2010/11:MJ443.

Ställningstagande

Jordens samlade åkermark förmår i dag inte producera de livsmedel som efterfrågas. EU:s jordbruksstöd bidrar till att låsa in jordbruksmark för ändamål som inte efterfrågas. Stödet till tobaksodling är ett exempel på detta. Den odlade tobaken är av så låg kvalitet att den endast duger för produktion av cigaretter till de minst köpstarka konsumenterna i fattiga länder.

Trots detta och trots att tobaksbruket inom EU orsakar hundratusentals dödsfall varje år fortsätter EU att ge stora ekonomiska stöd till tobaksproducenterna.

Det är visserligen beslutat att stödet till tobaksodling gradvis ska fasas ut. Det är positivt även om avvecklingen borde kunna göras snabbare. Vi menar att regeringen ska väcka frågan inom EU om att tidigarelägga utfasningen av stödet till tobaksodling inom EU så att det upphör snarast.

Detta bör ges regeringen till känna.

5. Stärkt konsumentskydd, punkt 5 (S, MP, V)

av Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyy Niemi (S), Åsa Romson (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:U269 yrkande 5.

Ställningstagande

Konsumentskyddet behöver stärkas inom EU. Ett tydligt system för ursprungsmärkning och för ekologisk märkning ska eftersträvas. Det är viktigt att konsumenten får bra och tydlig information om vad olika varor innehåller och vilken klimatpåverkan de har. De långväga transporterna av livsmedel är ett problem som skapar oro kring matens kvalitet. Transporter bidrar till utsläpp av växthusgaser. En ökad andel närproducerat innebär minskade transporter och ett ökat förtroende för livsmedelskvaliteten.

Detta bör ges regeringen till känn.

6. Djuravel och växtförädling, punkt 6 (MP)

av Åsa Romson (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11: MJ434 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Dagens växtförädlingsarbete och avelsarbete sker i en kommersiell miljö där det inte finns tillräckligt ekonomiskt utrymme för att förädla utifrån långsiktiga samhällseliga intressen. För vissa segment, t.ex. fjäderfä och de stora dominerande sädeslagen är trenden bekymmersam, med ett fåtal aktörer, hög koncentration och minskande genetisk variation. Denna koncentration innebär också att förädlingen sker utifrån de stora marknadernas kortsiktiga behov. Att bedriva ett utvecklingsarbete för mindre marknader, som t.ex. den skandinaviska, blir inte kommersiellt intressant. Ett annat problem är att utvecklingsarbetet är inriktat mot egenskaper av betydelse för konventionell produktion och storskalig produktion, i stället för egenskaper som behövs för ekologisk produktion eller produktion för lokala marknader.

Inom Nordiska ministerrådet har en rapport nyligen publicerats, *Measures to Promote Nordic Plant Breeding* (Tema Nord 2010:58), där åtgärder föreslås för att förbättra situationen på växtsidan.

Ett liknande arbete bör även initieras inom djursektorn. Avelsmål för en ökad hållbarhet inom djurhållningen bör inkludera exempelvis ökad förmåga att tillgodogöra sig lokala foderslag och råvaror som inte är lämpade för humankonsumtion, bättre hälsa och ökad sjukdomsresistens, minskad känslighet för miljöförändringar och förbättrat foderutnyttjande. Det är också viktigt att behålla den genetiska mångfalden i våra husdjurspopulationer.

Ett särskilt arbete rör växtförädling och avel för den ekologiska produktionens behov. Jag anser att regeringen bör tillsätta en utredning om behovet av och formerna för ett ökat samhällseligt engagemang inom såväl djuravel som växtförädling. Utredningen skulle kunna beakta förslagen i *Measures to Promote Nordic Plant Breeding* och förslag som försäkrar att långsiktiga hållbarhetsmål beaktas i avelsarbetet och växtförädlingen. Dessa förslag bör även tillgodose behoven inom ekologisk produktion.

Jag anser att det också bör utredas om det finns skäl och förutsättningar för ett europeiskt engagemang i utvecklingen av utsäde och husdjur med egenskaper av betydelse för ekologisk anpassad produktion. Regeringen bör överväga att inom ramen för revideringen av EU:s jordbrukspolitik lyfta fram frågan om europeiskt samarbete för utveckling av utsäde och husdjur med egenskaper av betydelse för ekologisk produktion.

Detta bör ges regeringen till känna.

7. Diversifierad verksamhet i de gröna näringarna m.m., punkt 7 (S)

av Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S) och Pyy Niemi (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2010/11: MJ361 och 2010/11: MJ365 samt avslår motionerna 2010/11: C311 yrkande 23, 2010/11: U269 yrkande 8 och 2010/11: MJ366.

Ställningstagande

Ett mål i landsbygdsprogrammet är att villkoren för boende, service och arbetstillfällen ska vara socialt hållbara och att arbete inom programmet ska gynna kvinnor, unga och invandrare på landsbygden i Sverige. Även åtgärder som aktivt bidrar till att nå miljökvalitetsmålen och aktiviteter som tar hänsyn till den sociala dimensionen ska främjas.

Stöd till kunskapsöverföring behövs för att underlätta företagans anpassning till nya förutsättningar för en ökad kvalitet i produktionen av varor och tjänster, och för att stärka företagans utvecklingsförmåga och konkurrenskraft. Det moderna lantbruket är inte längre ett traditionellt brukande av jord och skog, det är ett diversifierat småföretagande.

En väl fungerande infrastruktur krävs för att binda samman regioner och lokalsamhällen. Bra och billiga bostäder är nödvändiga, inkluderat fler hyresrätter. Tillgången till kommunal, statlig och kommersiell service är ytterligare faktorer som avgör för framtiden.

Vi vill att LBU-medlen används och bidrar till en utveckling av Sveriges landsbygd. Att bevara den biologiska mångfalden av djur, växter och vårt öppna landskap hör numera till naturvårdens viktigaste uppgifter. För att rädda de viktigaste naturbetesmarkerna krävs ett genomarbetat och målinriktat landsbygdsutvecklingsprogram som bygger på basnäringen jordbruk.

Gödselhantering inom lantbruket är en kostnadskrävande hantering med höga transportkostnader och begränsade spridningsarealer. För att effektivisera denna situation är biogasproduktion ett alternativ. Genom att producera biogas från gödsel och andra lantbruksprodukter erhålls energi i form av el och värme: det är ett näringsrikt och snabbverkande gödselmedel.

För att främja fler arbetstillfällen och en god service för befolkningen i gles- och landsbygden är det avgörande att utbyggnaden av bredbandsnätet fortsätter och intensifieras till att även omfatta landsbygden. Regeringen bör ta initiativ till en genomtänkt och långsiktig strategiplan för gles- och landsbygdsutveckling.

Detta bör ges regeringen till känna.

8. Landskapsstrategier, punkt 9 (S)

av Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S) och Pyy Niemi (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:MJ215.

Ställningstagande

Regeringen har gett länsstyrelserna i uppdrag att inleda arbetet med regionala landskapsstrategier. Arbetet syftar till att bevara biologiska värden i landskapet. Men risken är att med detta skapas nya regler och tung administration. Det går också helt emot vad regeringen har uttalat om regelförenklingar för företagandet på landsbygden.

Om landsbygden ska få en positiv utveckling är det tron på entreprenörskap inom de areella näringarna som är avgörande. För att skapa en helhetssyn på det hållbara brukandet av jorden och skogen är det avgörande med en regional landskapsstrategi även för företagande och entreprenörskap. En samlad strategi behövs som ser möjligheterna och fokuserar på helheten.

Detta bör ges regeringen till känna.

9. Hästens roll i samhällsutvecklingen m.m., punkt 10 (MP)

av Åsa Romson (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:MJ216 yrkandena 3 och 4 samt avslår motionerna 2010/11:MJ278 yrkandena 1, 5 och 8 samt 2010/11:MJ438.

Ställningstagande

Det finns i dag människor som utvecklar och bygger nya, eller bygger om, redskap som gör det möjligt att klippa gräs med häst, plöga snö eller radhacka i grönsaksodlingen. Redskapsutvecklingen borde uppmuntras.

Det finns en tradition att använda hästen inom skogsbruket, men eftersom utvecklingen bygger på olja har vi fått ett skogsbruk som är beroende av oljedrivna maskiner. Det finns dock ett ökat intresse för att nyttja hästen inom skogsbruket. Även här finns behov av redskap anpassade till att använda i skogen med häst.

Det finns många fördelar med att använda en försiktigare körning i skogen; på många områden kan just en häst användas i stället för en skogsmaskin. Hästar kan även vara en fördel vid utkörning av virke, inte minst vid selektiv avverkning av skog. Det är angeläget att se vårt samhälle som möjligt att utveckla utifrån en mer djurvänlig miljö, ett samhälle som inte i huvudsak utvecklas för bilism och motorfordon. Avsikten är att specifikt se hästens potential inom både privat och offentlig verksamhet. Ett samhälle med större hänsyn till djurs rörelsebehov och beteende är ett djurvänligare och människovänligare samhälle.

Detta bör ges regeringen till känna.

10. Traditionell kunskap m.m., punkt 11 (S)

av Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S) och Pyy Niemi (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11: MJ293 och avslår motion 2010/11: MJ447.

Ställningstagande

Bevarandet och utvecklingen av fäbodmiljöerna måste ses som en särskild fråga som inte ska blandas samman med vanligt svenskt jordbruk. Fäbodbruket ställs i dag inför många problem som handlar både om ekonomi och om regler av olika slag. De svenska fäbodarna är viktiga för att upprätthålla ett unikt odlingslandskap med starka regionala särdrag, och de representerar en viktig kulturbärande tradition. Fäbodarna är viktiga från miljösynpunkt då de slår vakt om våra naturliga betesmarker och inte minst är en förutsättning för skogens unika betesbiotoper. Den mångåriga betes- och slätterhävden har format en unik biologisk mångfald där utrotningshotade lantrasdjur ingår som en viktig komponent. Miljöerna är ett fint svenskt bidrag till det internationella kulturarvet. Bevarandet är emellertid nödvändigt inte enbart av antikvariska eller agrarhistoriska skäl. Minst lika viktigt är att ha referensområden vid uppbyggnaden av ett långsiktigt hållbart jordbruk.

Motiven för dagens fäbodbrukare är inte ekonomiska, utan det handlar om omsorgen om kulturlandskapet och om en livsstil. Men för att dessa idealister ska upprätthålla denna omistliga tradition krävs ändå vissa förutsättningar av ekonomisk och praktisk art. Fäbodbruket saknar oftast stöd i avtal eller fastighetsbildning – betet sker i det närmaste helt med stöd av sedvanerätt. Den enligt lagen fastställda rätten till gemensamt bete utgör en viktig del av fäbodbrukets förutsättningar.

Få områden i svensk ekonomi besitter en sådan möjlighet till ökning av sysselsättning som turismen. Många av dessa nya jobb kan komma i skogslänen, förutsatt att man använder de tillgångar som finns på rätt sätt. Fäbodbruket kan bli en unik del av upplevelseturismen. Ett vidareutvecklat fäbodbruk kan även vara en del i utvecklingen av det fjällnära jordbruket. Genom att utveckla turism-, mat- och upplevelseföretagande kan dessutom fäbodbruket vårdas och vidareutvecklas, samtidigt som en levande, dynamisk kultur behålls, utvecklas och bevaras.

Regeringen bör noga följa fäbodbrukets fortsatta utveckling och verka för att förbättra förutsättningarna för och bruket av fäbodlar.

Detta bör ges regeringen till känna.

11. Traditionell kunskap m.m., punkt 11 (MP)

av Åsa Romson (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11: MJ447 och avslår motion 2010/11: MJ293.

Ställningstagande

Det finns i dag ett nyväckt intresse för hur man klarade av allting förr, och när frågorna ställs kanske man får en hel del intressanta svar. Svar som kan vara till nytta i dag och i morgon. Det finns möjlighet att lära om traditionella kunskaper och det finns ett antal intressanta projekt som pågår.

- Göteborgs universitet har sedan ett par år tillbaka utbildningen landskapsvårdens hantverk, en universitetsutbildning som brygger mellan traditionell kunskap, erfarenhet, ekologisk forskning och traditionella och moderna redskap.
- Pom, programmet för odlad mångfald, en nationell satsning beslutad av Sveriges riksdag 2000, för att bättre bevara och nyttja våra kulturväxter.

- Naptek, nationellt program för lokal och traditionell kunskap relaterad till bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald som inrättades 2005.

Det finns även en intressant möjlighet att utnyttja traditionell kunskap i många olika sammanhang, bl.a. i planering av samhällen, i beslut om förvaltning, och även vid utveckling av nya tekniska redskap. Det är viktigt att lyfta fram det positiva och det vi kan ha nytta av framöver. Mot denna bakgrund är det därför viktigt med en utredning för att se vilka ytterligare möjligheter det finns med s.k. traditionella kunskaper i den samhällsbyggande processen. Några exempel på vad som kan tänkas bli betraktat som traditionellt är följande: kunskaper om nyttjandet av betesmarker, kunskap om mat, växter, utsäde, sortlistor och egenskaper, hållbart fiske samt byggnader.

Detta bör ges riksdagen till känna.

Särskilda yttranden

1. Särskilt yttrande (S)

Matilda Ernkrans (S), Johan Lofstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S) och Pyry Niemi (S) anför:

Vi socialdemokrater i riksdagens miljö- och jordbruksutskott vill med detta särskilda yttrande markera att Sverige behöver en ny jordbrukspolitik. Vi är kritiska till regeringens sätt att bedriva jordbruksförhandlingarna i EU. Vi anser att Sveriges påtagliga marginalisering inom jordbrukspolitiken måste brytas. Det räcker inte att ensidigt driva frågan om jordbruksstödens omfattning. Sverige måste också aktivt delta i diskussionen om hur stöden ska utformas under den tid de finns kvar. Reformeringen av EU:s jordbrukspolitik är ett tufft arbete som ska ske inom EU – med engagerad närvaro från svensk sida.

Det är vår bestämda uppfattning att jordbruksstöden och marknadsregleringarna i EU ska avskaffas. Stöden snedvrider konkurrensen på världsmarknaden och förhindrar utvecklingsländernas möjligheter till egen produktion och konsumtion. Vi vill fasa ut jordbruksstöden och ge dem en tydlig klimatinriktning så länge de finns kvar. Exportsubventionerna ska avvecklas senast 2013. Vi vill också fokusera på en aktiv landsbygdsutveckling och ett förbättrat djurskydd.

I vårt förslag för den gemensamma jordbrukspolitiken ingår följande principer:

- Jordbruksstöden ska omdirigeras till kollektiva nyttigheter i form av klimat- och miljöåtgärder.
- Jordbruksreformen ska bidra till EU 2020-strategin om en stark europeisk konkurrenskraft och tillväxt.
- Jordbrukspolitiken ska stämma överens med utvecklingspolitiken.
- Jordbrukspolitiken ska vara rättvis.

Den nuvarande regeringen har under alltför lång tid visat ett beklagligt ointresse för jordbruksfrågorna. Landsbygdsministern har fokuserat på sitt Matlandet Sverige, men har undvikit att nationellt diskutera övergripande frågor om jordbrukets framtid och vad som sker efter 2013, inom EU och i Sverige. Vi anser att Matlandet Sverige på intet sätt svarar upp mot den stora utmaning som en ny jordbrukspolitik innebär – med krav på konkreta åtgärder inom livsmedelspolitiken, djurskyddet, frågorna kring offentlig upphandling etc.

På nationell nivå vill vi satsa på en biogasstrategi som baseras på utökad rötning av matavfall. För att driva på den inhemska biogasproduktionen krävs att en samordnande myndighet tar ansvar och samverkar med t.ex. lantbrukare och distributörer. Behovet av distributionskanaler från en

gårdsbaserad produktion är stort, liksom behovet av standardiseringar, systemlösningar och materialutveckling. Ytterligare forskning är nödvändig och lokala kunskapscentrum måste byggas upp.

Vi vill ha fler bindande regler för att minska det svenska jordbrukets miljöbelastning. Skatt på handelsgödsel är ett viktigt styrmedel som regeringen har valt bort, i full vetskap om att utsläppen av kväve ökar. Enligt vår modell ska en återföring ske till jordbruksnäringen. År 2020 ska 30 % av marken vara ekologiskt odlad. Vi vill återinföra stödet till eko-odlingen med 10 miljoner kronor per år.

Vi vill bättre utnyttja LBU-medlen för att utveckla den svenska landsbygden. Hållbar landsbygdsutveckling skapar nya jobb. Det moderna lantbruket är inte längre ett traditionellt brukande av jord och skog, det är ett diversifierat småföretagande. Vi vill förenkla för jordbrukets småföretagare genom att göra det lättare att anställa och expandera.

Sverige behöver en ny livsmedelsstrategi som ger ökad livsmedelsproduktion och förbättrad självförsörjning. En obligatorisk ursprungsmärkning ökar konsumentmakten och ger i förlängningen skydd åt människors hälsa och miljö. En ökad andel närproducerat ger minskat antal transporter.

Den miljöanpassade offentliga upphandlingen ska utvecklas och göras självklar i alla offentliga sammanhang. Kommunernas upphandlare ska kunna kräva att den mat som de köper till skolbarn och äldre inom vård och omsorg produceras enligt svensk djurskydds- och miljölagstiftning. De ska kunna vara säkra på att livsmedlen kontrolleras för såväl salmonella som antibiotika. Dessa krav går att driva under förutsättning att alla leverantörer behandlas lika och ges lika möjligheter att lämna anbud.

En aktiv svensk trädgårdsproduktion bidrar till den goda självförsörjningsförmågan. Trädgårdsnäringen är betydelsefull också med tanke på ökade kvalitetskrav från konsumenternas sida och ett ökat intresse för hur varorna produceras och transporteras.

Vi stöder en god djurhållning genom att inrätta en djuretisk ombudsman, alternativt förstärka Jordbruksverkets djurskyddsmyndighet. Djurskyddet ska värnas; den kontrollverksamhet som den borgerliga regeringen överförde till länsstyrelserna saknar fortfarande tillräckliga resurser. Smittskyddet riskerar att urholkas genom regeringens planer på en privatisering av veterinärernas organisation.

En mobil slakteriverksamhet kan ha positiva effekter på djuromsorgen, eftersom behovet av transporter av levande djur minskar. Vi anser att dagens utveckling inom EU mot allt större djurfabriker strider mot målen om god djurhållning och hållbar utveckling. Vi vill se över möjligheterna till regelförenklningar och startstöd för mobila slakterier.

Hästnäringen är en viktig resurs som skapar många nya arbetstillfällen på landsbygden. Inte minst inom sjukvård, friskvård och rehabilitering har hästen stor betydelse. Det finns stora fördelar med en samordning inom hästsektorn. Ett hästregister skulle t.ex. underlätta kampen mot smitt-

samma sjukdomar. I dag saknas kontroll över var de ca 350 000 svenska hästarna finns. De flyttas ofta runt i landet, vilket ökar risken för smittspridning.

2. Särskilt yttrande (MP)

Åsa Romson (MP) anför:

Ekologisk produktion är en central del av lösningen på flera av de problem som finns i vårt jordbruk. Framtiden för svenskt jordbruk ligger i kvalitetsprodukter med högt kunskapsinnehåll. Ekologisk produktion är kunskapsintensiv och ger produkter av hög kvalitet. Den bidrar till att klara flera av miljömålen. Den är en viktig del av omställningen av jordbruket till mindre användning av fossilberoende insatsvaror.

Ekologisk produktion ska därför inte behandlas styvmoderligt som en nischproduktion, utan främjas som den framtidsinriktning den är. Sverige och EU behöver en politik för omställning till ekologisk produktion. Vi har tidigare lagt flera förslag för att främja ekologisk produktion. I detta betänkande behandlas den strategiska frågan om utveckling av utsäde och avelsdjur anpassade för ekologisk produktion. Vi återkommer med flera förslag framöver.

3. Särskilt yttrande (V)

Jens Holm (V) anför:

Vänsterpartiet i riksdagens miljö- och jordbruksutskott vill med detta särskilda yttrande tydliggöra de stora problem som finns med EU:s nuvarande gemensamma jordbrukspolitik (GJP) såväl som de brister som finns i kommissionens meddelande beträffande reformen av GJP. Vi ställer oss även kritiska till den svenska regeringens agerande i reformförhandlingarna, vilka i vår mening är alltför bristfälliga. Det räcker inte att ensidigt driva frågan om jordbruksstödens omfattning. Sverige bör även vara en aktiv förhandlingspart och tydligt ta ställning för exportsubventionernas utfasning till senast 2013 då de slår ut utvecklingsländernas inhemska jordbruksproduktion. Det är ytterst viktigt att EU tar in den globala dimensionen av jordbrukspolitiken och inte begränsar effekterna av GJP till vad som händer inom EU:s gränser. Socioekonomiska konsekvensanalyser av GJP är av största vikt. Livsmedelssuveräniteten bör vara central.

Viktigt i reformen är även en tydligare ekologisk och social dimension samt förbättrat djurskydd. Jordbruksstöden bör här styras över till att stödja kollektiva nyttigheter i form av klimat- och miljöåtgärder. Även den sociala dimensionen där vi i dag ser att GJP missgynnar småbrukare måste reformeras kraftigt. I dag har vi en situation där storjordbrukarna tar alltmer mark med effekten att småbrukarna slås ut. Det är inte acceptabelt och heller inte hållbart.

Den svenska regeringen verkar inte ha något större intresse att prioritera dessa frågor. I regeringens storsatsning Matlandet Sverige lyser ovanstående aspekter med sin frånvaro. Det är olyckligt att man inte beaktar de stora utmaningar som jordbrukssektorn står inför nationellt såväl som internationellt.

Nationellt vill vi satsa på en biogasstrategi baserad på en ökad rötning av matavfall. Samordnande myndigheter, distributionskanaler och forskning är några viktiga delar i denna utveckling.

Det svenska jordbruket måste minska sin miljöbelastning. Därför krävs bindande regler. Skatten på handelsgödsel måste återinföras då den är ett viktigt styrmedel för att minska utsläppen av näringsämnen. Vi vill avsätta 10 miljoner kronor per år som öronmärkta pengar för ekologisk odling, och ett mål är en fördubbling av den ekologiska produktionen till 2015. Vi vill även införa ett mål om att konsumtionen av ekologisk mat inom den offentliga sektorn ska uppgå till minst 25 % år 2015.

Det finns stora möjligheter att sammanföra ett hållbart jordbruk med fullgott djurskydd med en aktiv landsbygdsutveckling. Nya jobb för småföretagare, obligatorisk ursprungsmärkning och miljöanpassad offentlig upphandling är några åtgärder för att främja en sådan utveckling.

För att förbättra djuromsorgen vill vi införa en djuretisk ombudsman och stärka djurskyddslagstiftningen.

Avslutningsvis vill vi understryka att Vänsterpartiet vill åternationalisera jordbruket. Däremot bejakar vi ett aktivt miljöarbete på EU-nivå för att bl.a. jordbruket ska bli grönnare. Vänsterpartiet beklagar att EU i dag i praktiken styr hela vår jordbrukspolitik, vilket gör riksdagens roll minimal.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2010

2010/11:C311 av Irene Oskarsson (KD):

23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utveckla lokal förvaltning på olika håll i landet.

2010/11:U269 av Lars Gustafsson (KD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att anpassa jordbruksinvesteringarna till de befarade klimatförändringarna.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stärka konsumentskyddet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utveckla EU till en ”hemmamarknad” med likvärdiga regler och krav för alla producenter, vilket stimulerar en rationell användning av jordbruksmarken.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att diversifiera verksamheten i de gröna näringarna, med ökad inriktning mot andra nyttigheter än livsmedelsprodukter.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att gynna lokal produktion genom ett förenklat regelverk.

2010/11:So283 av Jan Lindholm m.fl. (MP):

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att EU:s stöd till tobaksodling ska upphöra.

2010/11:T502 av Maria Wetterstrand m.fl. (MP):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om hur uppdrag till länsstyrelser och berörda myndigheter kan förändras så att de ges möjlighet att utgöra en stödfunktion även för stadsjordbruk.

2010/11:MJ215 av Ann-Kristine Johansson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en helhetssyn för såväl biologisk mångfald som företagande och entreprenörskap.

2010/11: MJ216 av Tina Ehn (MP):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att prioritera resurser för att utveckla teknik och redskapsutveckling för möjligheten till mer hästanpassad samhällsutveckling.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utveckla hästens roll och potential inom skogsbruket.

2010/11: MJ226 av Betty Malmberg (M):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att riksdagen inte bör fastställa nationella mål för ekologisk produktion och konsumtion.

2010/11: MJ227 av Liselott Hagberg (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om småskalig livsmedelsproduktion.

2010/11: MJ229 av Maria Plass (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över regelverken i syfte att underlätta för mobila slakterier.

2010/11: MJ246 av Betty Malmberg (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en nationell strategi för ökad svensk animalieproduktion.

2010/11: MJ272 av Anders Sellström (KD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att underlätta konsumenternas tillgång till närproducerade livsmedel.

2010/11: MJ278 av Cecilia Widegren (M):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att uppmärksamma hästsektorns många positiva effekter, som t.ex. arbetstillfällen, turism och fritidssysselsättning för barn och ungdomar.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att värdegrunder fortsätter att utvecklas för tävling med häst.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbeta för att hästsektorn ska vara en naturlig del av att utveckla landsbygden och bidra till att nå EU:s miljömål.

2010/11: MJ293 av Per Svedberg och Ann-Kristine Johansson (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen noga bör följa fäbodbrukets fortsatta utveckling och att regeringen verkar för att förbättra förutsättningarna för fäbodrar och bruk av desamma.

2010/11: MJ339 av Gustav Nilsson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om EU:s regelverk och svenska hagar.

2010/11: MJ343 av Ann-Kristine Johansson och Lars Mejern Larsson (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om EU:s framtida jordbrukspolitik.

2010/11: MJ361 av Carina Ohlsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en aktiv utveckling av Sveriges landsbygd.

2010/11: MJ365 av Urban Ahlin m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att initiera en genomtänkt och långsiktig strategi för gles- och landsbygdsutveckling.

2010/11: MJ366 av Tuve Skånberg (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att återställa det skånska kulturlandskapet och bevara de skånska pilevallarna.

2010/11: MJ367 av Tuve Skånberg (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa krav på odlingsfria zoner på 5–10 meter längs vat- tendrag.

2010/11: MJ389 av Michael Svensson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om produktion och försäljning av gårdsproducerade livsmedel.

2010/11: MJ392 av Jens Holm m.fl. (V):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att EU:s dumpning av livsmedelsöverskott till länder i syd ska upphöra.

2010/11: MJ421 av Tuve Skånberg (KD):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utvecklingen av jordbruket kring Östersjön ska ske med stor hänsyn till miljön.

2010/11: MJ434 av Kew Nordqvist och Tina Ehn (båda MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utredning om behovet av och formerna för ett ökat samhälleligt engagemang inom såväl djuravel som växtförädling.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att inom ramen för revideringen av EU:s jordbrukspolitik lyfta fram frågan om ett europeiskt samarbete för utveckling av utsäde och husdjur med egenskaper av betydelse för ekologisk produktion.

2010/11: MJ438 av Finn Bengtsson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utvecklad hjortuppfödning i Sverige.

2010/11: MJ443 av Per-Ingvar Johnsson (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett förbättrat stöd för uppgiftslämnandet i ansökningarna om ersättningar kopplade till EU:s jordbrukspolitik.

2010/11: MJ447 av Tina Ehn m.fl. (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda ytterligare möjligheter att dra nytta av s.k. traditionell kunskap i samhällsbyggande processer.